

RP 137/2018 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om reservpoliser och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om reservpoliser och att den nuvarande regleringen om kompletterande polispersonal samtidigt upphävs. Propositionens syfte är att lagstiftningen på ett mera heltäckande sätt ska motsvara den förändrade säkerhetssituationen och de nya hoten samt stärka polisens funktionsförmåga i överraskande eller omfattande störnings- eller säkerhetssituationer i samhället.

Lagens tillämpningsområde omfattar inte bara undantagsförhållanden och försvarstillstånd utan också störningar under normala förhållanden. Reservpolispersonal ska kunna tas i bruk redan vid störningar under normala förhållanden, varvid man möjliggör även effektivare beredskap för eventuella undantagsförhållanden. Det är alltid statsrådet som beslutar om reservpolispersonal ska tas i bruk.

I den föreslagna lagen föreskrivs om reservpolispersonalens uppgifter, befogenheter, skyldigheter samt rätt att använda maktmedel vid störningar under normala förhållanden samt under undantagstillstånd och försvarstillstånd. En reservpolis ska alltid handla under direkt uppsikt av en polisman. I lagen föreskrivs om reservpolisers behörighetsvillkor och en reservpolis utnämns till tjänsteförhållanden efter statsrådets beslut om att reservpolispersonal ska tas i bruk. Dessutom ska en reservpolis genomgå den grundläggande utbildning som krävs och även upprätthålla sin kompetens genom utbildning medan han eller hon tillhör polisreserven.

Genom förordning av statsrådet får det utfärdas närmare bestämmelser om reservpolispersonalens utrustning och utbildning, utbildningens motsvarighet, behörighetsvillkor, personkort, inkallande i tjänst samt om villkoren i förbindelsen och tillvägagångssätten i anslutning till förbindelsen.

Statstjänstemannalagen ändras så att det av reservpoliser förutsätts finskt medborgarskap. Dessutom ses polislagen, beredskapslagen och skjutvapenlagen över med ändringar som lagen om reservpoliser föranleder. Den gällande regleringen om kompletterande polispersonal upphävs.

Lagarna avses träda i kraft den 1 juni 2019.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	5
2.1 Lagstiftning och praxis.....	5
Utveckling av regleringen om kompletterande polispersonal	5
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet.....	8
Estland.....	8
Sverige.....	9
Norge.....	9
Danmark.....	10
Nederländerna	11
Förenade kungariket.....	11
Tyskland.....	12
2.3 Bedömning av nuläget	13
Polisen	14
Försvarsmakten	14
Den privata säkerhetsbranschen	15
Gränsbevakningsväsendet	15
Sammanfattning	16
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	17
3.1 Målsättning	17
3.2 Alternativ	18
3.3 De viktigaste förslagen.....	18
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	20
4.1 Ekonomiska konsekvenser.....	20
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	22
4.3 Samhälleliga konsekvenser	22
4.4 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen	23
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	24
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	24
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	24
5.3 Ålands ställning	25
DETALJMOTIVERING	27
1 LAGFÖRSLAG	27
1.1 Lagen om reservpoliserna.....	27
1.2 Lagen om ändring av polislagen	37
1 kap. Allmänna bestämmelser	37
1.3 Lagen om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen.....	37
1.4 Lagen om ändring av 17 § i skjutvapenlagen.....	37
1.5 Lagen om ändring av 98 § i beredskapslagen	38
1.6 Lagen om upphävande av 15 b § i polisförvaltningslagen.....	38
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER.....	38
3 IKRAFTTRÄDANDE	38
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	38
LAGFÖRSLAG	44
1. Lag om reservpoliserna.....	44
2. Lag om ändring av 1 kap. 10 § i polislagen	49

RP 137/2018 rd

3. Lag om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen.....	50
4. Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen.....	51
5. Lag om ändring av 98 § i beredskapslagen.....	52
6. Lag om upphävande av 15 b § i polisförvaltningslagen.....	53
BILAGA	54
PARALLELLTEXT	54
2. Lag om ändring av 1 kap. 10 § i polislagen	54
3. Lag om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen.....	55
4. Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen.....	56
5. Lag om ändring av 98 § i beredskapslagen	57

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Enligt den gällande lagstiftningen är kompletterande polispersonal en operativ polisreserv, som statsrådet kan besluta att ska tas i bruk när sådan behövs med hänsyn till statens säkerhet eller exceptionella förhållanden. För närvarande föreskrivs det om kompletterande polispersonal i 15 b § i polisförvaltningslagen (110/1992). I praktiken motsvarar inte det nuvarande systemet kraven från den förändrade säkerhetsomgivningen och säkerhetssituationen. Dessutom har det snäva användningsområdet för systemet lett till att tillämpningen av bestämmelsen i praktiken har varit obefintlig. I dagens säkerhetsomgivning kan man dock skönja ett särskilt behov av en polisreserv. Den bestående och fortlöpande förändringen i Finlands och närområdenas säkerhetsomgivning har gjort att säkerhetssituationen är svårförutsägbar. Polisen arbetar i en omgivning som inbegriper nya hot som genomsyrar hela säkerhetsfältet. De förutsätter att polisen har tillräcklig beredskap.

Statsrådet överlämnade den 19 maj 2016 till riksdagen en redogörelse för den inre säkerheten (SRR 5/2016 rd) samt den 17 juni 2016 en utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse (SRR 6/2016 rd). Bägge redogörelserna baserar sig på begreppet övergripande säkerhet på det sätt som regeringsprogrammet förutsätter. Statsrådet utarbetade den 16 februari 2017 en separat försvarspolitisk redogörelse (SRR 3/2017), som genomför den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen (SRK 6/2017 rd).

Granskningsperioden för den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen sträcker sig till mitten av 2020-talet och den ligger till grund för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik. I redogörelsen behandlas de snabbt föränderliga och oförutsägbara utvecklingstrenderna i den internationella omvärlden samt de globaliserade säkerhetsfrågornas betydelse för Finlands säkerhet. Enligt redogörelsen fortsätter den kraftiga omvälvningen i den utrikes- och säkerhetspolitiska omvärlden såväl på Finlands närområden som globalt. Stater och andra aktörer har allt närmare och mångsidigare förbindelser till varandra och är beroende av varandra. Den senaste omvälvningen i vår omvärld har också skapat nya hot och instabilitet. Den internationella säkerhetssituationen har ur ett europeiskt perspektiv försämrats under de senaste åren. Antalet internationellt viktiga aktörer och deras mångfald ökar. Maktförhållandena mellan dem förändras ständigt. Respekten för universella värden sviktar. Förändringarna i den utrikes- och säkerhetspolitiska omvärlden har många slags konsekvenser även för Finlands interna utveckling. Den inre säkerheten utsätts därmed för nya osäkerhetsfaktorer. Samhällets allmänna kris-tålighet sätts på prov.

I den nya situationen har den inre säkerheten ökat i betydelse och av denna orsak utarbetade statsrådet för första gången en redogörelse för den inre säkerheten. Enligt redogörelsen för den inre säkerheten flyter hoten mot den inre och den yttre säkerheten allt mer in i varandra. Hoten kompliceras och förändras fort. Situationens förutsebarhet har försvagats betydligt och i säkerhetssituationen finns ingen förbättring i sikte. Redogörelsen för den inre säkerheten, den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen samt den försvarspolitiska redogörelsen bildar en central referensram för den övergripande säkerheten.

Enligt redogörelsen för den inre säkerheten är försämringen av relationerna mellan Ryssland och väst, cyberhoten och den omfattande olagliga migrationen de viktigaste förändringarna i säkerhetsmiljön på senare tid. I den förändrade situationen framhävs samhällets och myndigheternas beredskap. Storolyckor kan få påtagliga följder, trots att sannolikheten för dem är liten. Verkningsarna av miljö-, strålnings-, kemikalie- och sprängningsolyckor kan vara ödesdigra och drabba vidsträckt områden både på land och till sjöss. På samma sätt kan olyckor och sabotage som skadar kritisk infrastruktur (trafiksystem och el- och vattendistribution) på-

verka en stor mängd människor. Enligt redogörelsen är till exempel försörjningsberedskap, digitalisering, cybersäkerhet och grundläggande infrastruktur samt deras kraftiga inbördes beroende centrala element i den inre säkerheten.

Redogörelserna betonar att finländarnas säkerhet och välfärd måste förbättras. Kampen mot och beredskapen för gränsöverskridande hot förutsätter att såväl civila som militära resurser utnyttjas, att ett brett metodurval används. Finland måste utifrån sina egna styrkor kunna förutse förändringar i omvärlden och svara på de krav som förändringarna ställer. Beredskapen genomförs i enlighet med verksamhetsmodellen för övergripande säkerhet samt genom att utveckla författningsgrunden.

Förvaltningsutskottet konstaterade i sitt betänkande om redogörelsen för den inre säkerheten (FvUB 5/2017 rd) att säkerhetsläget har försämrats ytterligare efter det att redogörelsen utarbetades och obalansen mellan resurser och uppgifter har fortsatt att öka. Utskottet framhöll i sitt betänkande att det väsentliga är att ställa upp långsiktiga mål för de lagfästa uppgifterna, att planera verksamheten och att förbinda sig att nå målen. Dessutom måste man enligt betänkandet inse att de genomgripande förändringarna i omvärlden innebär betydande extra krav på myndigheternas kapacitet och samverkan. Innan beredskapslagen kan tillämpas blir säkerhetsmyndigheternas insatsberedskap och befogenheter viktiga faktorer i den förändrade omvärlden, där nya typer av hot som cyberhot kan få negativa konsekvenser som snabbt uppstår och som berör strategiska funktioner i samhället. Situationen kan plötsligt förändras inom några timmar och myndigheterna måste ha kapacitet att reagera trots det. Därför såg utskottet det som befogat att lagstiftningen inom sektorn för inre säkerhet, åtminstone polisen och Gränsbevakningsväsendet, utvärderas med utgångspunkt i att de operativa myndigheterna ska klara av också särskilt krävande säkerhetssituationer som de ställs inför och i princip med samma befogenheter som under normala förhållanden.

Systemet med reservpoliser vore en viktig del av polisens beredskap. Polisen måste på samma sätt som andra säkerhetsmyndigheter ha en ibruktagbar reserv får sådana överraskande situationer i samhället som binder polisens egna reserver tillfälligt, men ändå för längre tid än normalt. Systemet med reservpoliser är således en del av beredskapen inom den inre säkerheten.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Utveckling av regleringen om kompletterande polispersonal

Det föreskrevs första gången om kompletterande polispersonal i 1995 års polislagen (493/1995). Enligt 42 § 1 mom. i den dåvarande polislagen kunde statsrådet besluta att polisens personal ska kompletteras med särskild kompletterande polispersonal. Enbart statsrådets beslut var dock inte ett tillräckligt villkor för att komplettera polispersonalen, utan kompletteringen skulle behövas med hänsyn till statens säkerhet eller exceptionella förhållanden. I lagen begränsades inte anlitandet av kompletterande polispersonal till enbart exceptionella förhållanden utan också andra orsaker i anslutning till statens säkerhet kunde utgöra grund för att tillsätta beredskapspoliser.

Enligt motiveringen till lagen (RP 57/1994) kan kompletterande personal för tjänstgöring hos polisen behövas till exempel i sådana undantagsförhållanden som avses i lagen om försvarstillstånd (1083/1991) och beredskapslagen (1080/1991). Å andra sidan nämndes i motiveringen som exempel på möjligheterna att anlita kompletterande polispersonal sådana större, okontrollerade händelser vid landets gränser där polisens egna personalresurser är otillräckliga. Med

sådana situationer jämfördes i motiveringen även storolyckor som medför allmän fara inom eller utom landets gränser.

Även om systemet med kompletterande polispersonal enligt polislagen kunde tas i bruk också annars än under exceptionella förhållanden, begränsades användningen i förordningen om kompletterande polispersonal (886/1997) till undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. I förordningens motiveringspromemoria konstaterades särskilt att kompletterande polispersonal inte skulle anlitas vid störningar under normala tider. Som exempel på situationer där man kunde behöva komplettera polisens personal nämndes i förordningens motiveringspromemoria krig mellan främmande stater, vilkas verkningar kunde sträcka sig till Finland. Behov av kompletterande polispersonal kunde då orsakas av att Försvarsmakten blir tvungen att avstå från att ge andra myndigheter handräckning då den höjer sin egen beredskap. Enligt motiveringen kunde Finland nås av en flyktingström som förutsätter att separata mottagningscentra inrättas. För att avspärra områden vid dessa centra kunde man enligt motiveringen anlita bland annat beredskapspoliser. Även om det i förordningens motiveringspromemoria nämndes exempel på situationer där beredskapspoliser kunde anlitas, nämndes i promemorian ändå inte varför det var nödvändigt att begränsa användningen av beredskapspoliser jämfört med vad som hade varit möjligt enligt motiveringen till lagen.

Enligt 42 § 2 mom. i polislagen kunde till den kompletterande polispersonalen inkallas en person som till sina personliga egenskaper lämpar sig för uppgiften och som genom ett avtal med chefen för polisdistriktet förbinder sig att sköta uppgiften. I 3 mom. föreskrevs åter om befogenheterna för den som hör till den kompletterande polispersonalen. För upprätthållande av allmän ordning och säkerhet hade den som tillhör den kompletterande polispersonalen samma befogenheter och skyldigheter som en polisman hade enligt polislagen. Rätten att använda maktmedel bestämdes dock enligt 27 § 3 mom. i polislagen. I nämnda bestämmelse föreskrevs om s.k. utomståendes rätt att under en polismans uppsikt använda maktmedel på grund av ett synnerligen viktigt och brådskande polisiärt tjänsteuppdrag. Om det därvid var nödvändigt att anlita utomståendes bistånd vid användning av maktmedel, hade den utomstående rätt att använda sådana nödvändiga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter gav honom fullmakt till. Den som hörde till den kompletterande polispersonalen hade då motsvarande grundläggande befogenheter som polisen och rätten att använda maktmedel motsvarade åter de befogenheter som vilken civilperson som helst hade i en motsvarande situation.

Det bestämdes att det skulle föreskrivas genom förordning om den kompletterande polispersonalens uppgifter, utrustning, utbildning och inkallande samt avtalsvillkor. Enligt förordningen ankom det på polischefen för häradet eller länsmannen att ordna introduktionsutbildning för kompletterande polispersonal. Å andra sidan var den kompletterande personalen skyldig att delta i utbildningen på vissa villkor. I 4 § i förordningen föreskrevs det särskilt om anställande av beredskapspoliser i statens tjänst när villkoren i 42 § polislagen var uppfyllda, varvid anställningsvillkoren skulle ha fastställts enligt vad som avtalats eller särskilt bestämts i fråga om statstjänstemän. I förordningens motiveringspromemoria hade det konstaterats särskilt att beredskapspoliser skulle utses till tjänster som yngre konstapel för viss tid.

I 7 § i förordningen föreskrevs det om den kompletterande polispersonalens syfte och uppgifter. I 1 mom. var användningen av kompletterande polispersonal på ovan relaterat sätt begränsad till undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. I 2 mom. föreskrevs som den kompletterande polispersonalens uppgift att utföra uppgifter som hänför sig till upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, reglering av trafiken, bevakning av avspärrade områden, transport och bevakning av personer som gripits samt delgivning av myndigheternas beslut. Av särskilda skäl kunde en polis i enskilda fall bestämma att även andra uppgifter som hör till hans verksamhetsområde skulle utföras av en beredskapspolis. I 3 mom. föreskrevs åter om de uppgifter som en beredskapspolis kunde utföra tillsam-

RP 137/2018 rd

mans med och under direkt uppsikt av en polisman. Sådana uppgifter var alla uppgifter som hör till polisens verksamhetsområde. Beredskapspoliserna kunde bistå polismännen vid sådana för- och polisundersökningsåtgärder som inte förutsätter att de självständigt utövar de befogenheter som avses i förundersökningslagen eller tvångsmedelslagen.

Enligt motiveringen till förordningen skulle beredskapspoliserna i huvudsak vara placerade för att bistå polisen så att en eller flera beredskapspoliser skulle ha agerat under direkt uppsikt av en polisman. Som exempel på för- och polisundersökningsåtgärder som kunde ges beredskapspoliser nämndes i motiveringen till förordningen upptagande av i tvångsmedelslagen föreskrivet signalement av en brottsmisstänkt när en polisman hade fattat beslut om upptagande av signalement. Som exempel på andra uppgifter för beredskapspoliser nämndes i motiveringen till förordningen olika uppgifter i anslutning till asylutredning och asylsamtal.

Enligt 9 § 1 mom. i förordningen var varje beredskapspolis i sin tjänstgöring i regel skyldig att använda ett klädesplagg som fastställts höra till polisens tjänstedräkt. Beredskapspolisens ställning skulle anges på hans klädsel. Enligt motiveringen till paragrafen kunde ställningen anges med orden TÄYDENNYSPOLIISI-BEREDSKAPSPOLIS på klädseln.

År 2005 utökades 42 § i polislagen, som reglerat beredskapspolisernas ställning, med ett nytt 4 mom., enligt vilket den som hör till den kompletterande polispersonalen kunde placeras som ordningsvakt enligt 18 § i lagen om sammankomster vid tillfällen som har samband med utbildningen av kompletterande polispersonal och kunde förordnas att vid ett sådant tillfälle reglera trafiken så som avses i 49 § i vägtrafiklagen (267/1981). Beträffande godkännande för ett uppdrag som ordningsvakt, behörighetskraven för en ordningsvakt samt en ordningsvakts befogenheter hänvisades i momentet till lagen om ordningsvakter och vägtrafikförordningen. I motiveringen till lagändringen (RP 266/2004 rd) motiverades inte separat varför det behövdes föreskrivas separat om möjlighet för den som hör till den kompletterande polispersonalen att sköta de nämnda uppgifterna.

I samband med den polislag (872/2011) som trädde i kraft vid ingången av 2014 överfördes reglering om beredskapspoliser som i sak motsvarade den tidigare till 15 b § i polisförvaltningslagen. Enligt 1 mom. i den paragrafen kan statsrådet besluta att polisens personal ska kompletteras med särskild kompletterande polispersonal, när sådan behövs med hänsyn till statens säkerhet eller exceptionella förhållanden. Komplettering av polisens personal förutsätter således enligt lagen inte att undantagsförhållanden enligt beredskapslagen eller lagen om försvarstillstånd föreligger. Enligt 2 mom. kan till den kompletterande polispersonalen inkallas en person som till sina personliga egenskaper lämpar sig för uppgiften och som genom ett avtal med chefen för polisdistriktet förbinder sig att sköta uppgiften.

I 15 b § 3 mom. i polisförvaltningslagen föreskrivs åter om beredskapspolisers befogenheter. Enligt bestämmelsen gäller i fråga om rätten att använda maktmedel för den som hör till den kompletterande polispersonalen 2 kap. 17 § 3 mom. i polislagen. Befogenheterna för den som hör till den kompletterande polispersonalen är således begränsade till motsvarande rätt som en utomstående som bistår en polisman har på grund av ett synnerligen viktigt och brådskande polisiärt tjänsteuppdrag. Enligt bestämmelsen har den som på begäran eller med samtycke av en polisman tillfälligt bistår en polisman i en situation där det är nödvändigt att anlita utomståendes hjälp vid användning av maktmedel för att utföra ett synnerligen viktigt och brådskande polisiärt tjänsteuppdrag, rätt att under polismannens uppsikt använda maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar honom eller henne att använda.

Den som hör till den kompletterande polispersonalen kan enligt 15 b § 4 mom. i polisförvaltningslagen fortfarande placeras som ordningsvakt enligt 18 § i lagen om sammankomster vid tillfällen som har samband med utbildningen av kompletterande polispersonal. Dessutom kan

han eller hon förordnas att vid ett sådant tillfälle reglera trafiken så som avses i 49 § i vägtrafiklagen. De tidigare informativa hänvisningarna till lagen om ordningsvakter och vägtrafikförordningen (182/1982) har strukits i den gällande bestämmelsen. Enligt 4 mom. föreskrivs i fråga om den kompletterande polispersonalens uppgifter, utrustning, utbildning och inkallande samt avtalsvillkor genom förordning av statsrådet. Nämda förordning har inte utfärdats tills vidare.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet

Estland

Estland har ett fungerande system med kompletterande polispersonal (abipolitseinik). Anmärkningsvärt är att i Estland är inte användningen av kompletterande polispersonal bunden till undantagsförhållanden, utan beredskapspoliser kan anlitas under normala förhållanden. I Estland har man inte gjort särskild skillnad mellan anlitaandet av beredskapspoliser under normala och undantagsförhållanden. Utgångspunkten är att inom systemet med kompletterande polispersonal blir frivilliga enskilda en del av statsorganisationen för att utföra offentliga förvaltningsuppgifter.

I Estland finns det sammanlagt cirka 800 beredskapspoliser som har ingått förbindelse. Den typiska beredskapspolisen är en ung man, men bägge könen och alla åldersgrupper är företrädna inom den kompletterande polispersonalen. Beredskapspolisernas yrkesmässiga bakgrund varierar. Många som ansöker om att bli beredskapspolis har just avslutat sina universitetsstudier. Som beredskapspoliser arbetar personer som i det civila är till exempel väktare, jurister och taxichaufförer. Beredskapspoliserna i Estland sköter mycket varierande uppgifter. De kan arbeta antingen tillsammans med en yrkespolis eller på vissa villkor självständigt. Beredskapspoliser anlitas för att bistå polisen bland annat vid trafik- och andra polisoperationer, för att spärra av områden och bevaka personer som berövats sin frihet. De kan också anlitas till exempel i ordningspolispatruller i stället för en yrkespolis som insjuknat.

I Estland föreskrevs det första gången om systemet med kompletterande polispersonal 1994. De gällande lagen (Abipolitseinik seadus) trädde i kraft 2010. I lagen föreskrivs det bland annat om hur man ansöker om att bli beredskapspolis, utbildningen för beredskapspoliser och godkännande som beredskapspolis, beredskapspolisers befogenheter och rättigheter att använda maktmedel samt om förmåner som betalas beredskapspoliser. Den som ansöker om att bli beredskapspolis ska vara myndig och oförvitlig. Den grundläggande utbildningen för beredskapspoliser, som ger behörighet att arbeta tillsammans med en yrkespolis, omfattar 40 timmar. Också fortbildningen omfattar 40 timmar och ger behörighet att sköta vissa uppgifter självständigt. Av den som söker till fortbildningen förutsätts förutom den grundläggande utbildningen minst 100 timmars aktivitet i beredskapspolisuppgifter. Utbildningskraven är lägre än normalt för dem som tidigare skött polis- och gränsbevakningsuppgifter samt som fått grundläggande utbildning som privat väktare.

För den kompletterande polispersonalen ordnas också skjutvapenutbildning, som omfattar minst 40 timmar. Den som arbetar som beredskapspolis har också rätt att på order av en polisman utöva vissa befogenheter. Dessutom har beredskapspoliser också rätt att utöva vissa befogenheter självständigt. Beredskapspolisers befogenheter gäller bland annat utredande av identitet, stoppande av fordon, utförande av säkerhetsgranskning, befälsrätt och gripande. Den som hör till den kompletterande polispersonalen kan på vissa villkor också använda maktmedel i sitt arbete som beredskapspolis. Maktmedelsredskap som är tillåtna för beredskapspoliser är handbojor, gasspray, batong och kulvapen. Beredskapspoliser i Estland har på vissa villkor rätt och skyldighet att använda polisuniform, på vilken ställningen som beredskapspolis är an-

RP 137/2018 rd

given. De som hör till den kompletterande polispersonalen betalas ingen lön, men de har rätt till vissa ersättningar av typen kostnadsersättning.

Sverige

I Sverige har man haft ett system med beredskapspolis, som inrättades 1986, och som upphörde 2012. Man upphörde med systemet för att polisen ansåg att det inte längre fanns något särskilt behov av en reserv. Beredskapspolisen kompletterade det normala system som bygger på yrkespolisen, och uppgifterna hänförde sig till bland annat upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, reglering av trafiken samt avspärrande och bevakning av olycksplatser. Det fanns en separat förordning om beredskapspolisen i Sverige (Förordning (2008:1097) om beredskapspolisen). Enligt förordningen kunde beredskapspolisen kallas in under höjd beredskap eller då regeringen på vissa villkor har beslutat om tjänstgöring. Beredskapspolisen kunde kallas in även annars vid allvarliga eller omfattande störningar på samhället från ordnings- eller säkerhetssynpunkt, eller vid risk för sådana störningar. Beredskapspolisens grundläggande uppgift var att delta i polisverksamhet som hade anknytning till befolkningsskydd eller räddningstjänst. Beredskapspoliser fick även utföra bevakningsuppgifter, tillträdesskydd och transporter.

En beredskapspolis skulle stå under direkt ledning av en polis. Beredskapspoliser hade motsvarande rätt att använda maktmedel som poliser. En beredskapspolis skulle bära klädsel eller kännetecken som gjorde det klart att personen tjänstgjorde som beredskapspolis.

Även om systemet med beredskapspolis har upphört i Sverige har aktiva personer i Sverige ändå möjlighet att delta i polisens frivilligverksamhet (Volontärverksamhet inom Polisen). Polisens volontärverksamhet inleddes i Stockholms län som ett försöksprojekt i början av 2000-talet och verksamheten har därefter så småningom utvidgats. Volontärverksamheten baserar sig numera på Polisförordningen, där det föreskrivs om rätt för polismyndigheten att anlita lämpliga personer som ideellt stöder myndigheten i dess verksamhet. Sådant stöd får inte innefatta myndighetsutövning. Utbildade volontärer kan sköta olika uppgifter som inte förutsätter särskilda befogenheter. Volontärer kan till exempel dela ut information till medborgarna om hur de skyddar sig mot brott, rapportera till polisen om lokala trafikförhållanden så att den kan prioritera övervakningen, hjälpa polisen vid anhopningar inom tillståndsförvaltningen genom att dela ut information och besvara enkla frågor i polisens lokaler samt bistå brottsoffer i olika ärenden.

Norge

Norge har haft ett system med kompletterande polispersonal (politireserven) sedan 1952. Systemet omfattar minst 800 personer och 2012 var personantalet 820. Systemet inrättades ursprungligen som en polisreserv för exceptionella situationer, eftersom en betydande del av poliskåren skulle vara mobiliserad i Försvarmaktens militära uppdrag under undantagsförhållanden. Reserven var sålunda avsedd att ersätta yrkespoliser som överförs till militära uppdrag. Grunden för systemet är inte längre aktuell så till vida att Norge har sedermera kraftigt begränsat placeringen av yrkespoliser i militära uppdrag under undantagsförhållanden. I Norge användes kompletterande polispersonal i samband med de olympiska spelen i Lillehammer 1994.

I Norge föreskrivs det om kompletterande polispersonal i lagen om tjänstgöringsskyldighet inom polisen (Lov om tjenesteplikt i politiet / LOV-1952-11-21-3). I Norge kan beredskapspoliser anlitats inte bara under undantagsförhållanden utan också under normala förhållanden när vissa villkor är uppfyllda. Systemet kan tas i bruk genom kungens beslut för det första när den militära beredskapen höjs. Systemet kan genom motsvarande beslutsförfaranden tas i bruk

RP 137/2018 rd

även vid allvarliga naturkatastrofer eller storolyckor. Genom kungens beslut kan beredskapspoliserna anlitas även för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, om ett viktigt allmänintresse förutsätter det. Genom riksdagens beslut kan systemet med kompletterande polispersonal tas i bruk även i andra fall än de ovannämnda.

I Norge ställs det vissa krav på den som vill sköta uppgifter som beredskapspolis. Till dem hör bland annat norskt medborgarskap, under 30 års ålder och oförvitlighet. Den grundläggande utbildningen för beredskapspoliserna omfattar cirka 70 timmar. Dessutom ordnas det en femdagers fortbildning för den kompletterande polispersonalen med cirka fyra års mellanrum.

En arbetsgrupp som undersökt en effektiv organisering av statens tilläggsresurser stannade i sitt utlåtande från 2013 för att understöda en nedläggning av systemet med kompletterande polispersonal.

Arbetsgruppen motiverade sitt förslag med att systemet inte har använts efter de olympiska spelen i Lillehammer och aldrig i en akut situation. Enligt arbetsgruppen är det osannolikt att systemet skulle behövas i framtiden, då det inte har behövts hittills. Beredskapspoliserna har övat endast sällan och deras utrustning har varit bristfällig. För att fortsätta med systemet skulle det enligt arbetsgruppen förutsättas en omvärdering av lagstiftningen, verksamhetsmodellerna och utbildningen. Då skulle också de ekonomiska kostnaderna för systemet bli betydande. Satsningarna på den kompletterande polispersonalen skulle då minska satsningen på systemet med yrkespoliserna. Enligt arbetsgruppens uppfattning kunde beredskapspolisuppgifterna effektivare än nu skötas via hemvärnssystemet eller systemet med Sivilforsvaret. Arbetsgruppens förslag har inte tills vidare lett till att systemet med kompletterande polispersonal skulle ha lagts ner i Norge.

Efter detta har det gjorts en ny utredning om den kompletterande polispersonalen och i denna utredning som justitie- och beredskapsdepartementet överlämnade sommaren 2016 konstaterades det att systemet med kompletterande polispersonal aldrig tidigare har varit lika viktigt som nu på grund av den förändrade säkerhetssituationen. Av denna orsak föreslås det i utredningen att systemet med kompletterande polispersonal tas i bruk.

Danmark

I Danmark kan polisen kompletteras genom att begära handräckning från Försvarsmakten eller hemvärdet (Hjemmeværnet). Hemvärdet består av frivilliga medlemmar. Försvarsmakten och hemvärdet ger polisen handräckning i form av plutoner som står under egen ledning och som bildar en helhet som leds av polisen. Polisen ges handräckning när polisens egna resurser inte räcker till eller när polisen måste koncentrera sig på de viktigaste polisuppgifterna. Den handräckning som ges är beroende av uppdragets art och omfattning.

Försvarsmakten och hemvärdet kan ge polisen allmän eller särskild handräckning.

Allmän handräckning betyder begränsad handräckning från Försvarsmakten och hemvärdet till polisen. Genom handräckningen bistås polisen med att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga och utreda brott. Den allmänna handräckningen ska vara begränsad till uppdrag som inte innefattar användning av maktmedel. I övrigt är det fråga om särskild handräckning. Försvarsmaktens trupper och hemvärnstrupperna är inte utrustade med maktmedelsredskap i handräckningssituationer. Allmän handräckning från Försvarsmakten till polisen kan också innebära att till exempel skjutvapen ställs till förfogande.

Särskild handräckning innebär begränsat bistånd med att utföra polisiära tjänsteuppdrag. Genom särskild handräckning bistås polisen i polisverksamheten och handräckningsuppdragen

RP 137/2018 rd

kan också vara förenade med användning av maktmedel mot civila. Särskild handräckning ges av Försvarsmaktens specialtrupper i samarbete med rikspolisens specialenhet. I specialfall kan Försvarsmakten och hemvärnets ge beväpnad handräckning. Särskild handräckning utgör också bland annat användning av straffprocessuella tvångsmedel.

Polisen har ingått ett avtal med Försvarsmakten om att Försvarsmakten deltar i vissa polisuppgifter, så att polisens resurser kan användas för polisens kärnuppgifter. Avtalet gäller också i synnerhet ingripande i sammanstötningar mellan gäng. I avtalet ingår också bland annat bevakning av vissa objekt i Köpenhamn samt transporter av personer som berövats sin frihet.

Polisen har också ingått avtal med den myndighet som upprätthåller beredskapen (Beredskabsstyrelsen). Detta avtal om operativt samarbete täcker till exempel uppgifter i anslutning till platsundersökning.

Polisen kan ingå avtal med andra myndigheter i fråga om bistånd i större krissituationer. Polisen har också ingått ett avtal med den myndighet som svarar för krishanteringen (Nationale Operative Stab, NOST).

Försvarsmaktens och hemvärnets bistånd till polisen är inte reglerat i lag i Danmark. I stället för lagstiftning har man överenskommit om handräckning till polisen genom ett avtal mellan myndigheterna. Det finns en föreskrift om innehållet i avtalet. De behöriga myndigheterna funderar på om det i fortsättningen borde föreskrivas om saken genom lag.

Nederländerna

I Nederländerna kompletteras polisen av ett system som består av frivilliga poliser (Politievrijwilliger). De frivilliga poliserna arbetar med att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt stöda polisen. De anlitas vid stora publikevenemang och stora trafikkontroller, som kräver mycket polisresurser. De frivilliga poliserna arbetar inte självständigt utan som stöd för polisen och alltid antingen med ett par eller i en större grupp. De frivilliga poliserna är utrustade med uniform, handbojor, batong och pepparspray. De har inget kulvapen. Frivilliga poliser kan behövas och anlitas i trafikregleringsuppgifter. De frivilligas huvudsakliga uppgift är att förebygga, men de kan behövas också för att till exempel transportera gripna.

De frivilliga poliserna är anställda för viss tid eller fastanställda, men de får ingen egentlig lön för sin tjänstgöring. De får en ersättning på 7,22 euro i timmen samt 173,19 euro om året för sin tjänstgöring. Dessutom ersätts deras resor och de får avgiftsfri utbildning och utrustning. De frivilliga förutsätts arbeta minst 240 timmar per år för att upprätthålla sina kunskaper och färdigheter.

Utbildningen omfattar sammanlagt 63 veckor och är fördelad på ett och ett halvt år. Detta betyder i medeltal två utbildningskvällar per vecka. Utbildningen omfattar både föreläsningar och praktiska övningar.

Förenade kungariket

I Förenade kungariket finns ett fungerande system med stöd till polisen som baserar sig på frivillighet (Special constables). De frivilliga får utbildning varefter de kan utöva motsvarande befogenheter som polismän. De arbetar tillsammans med polismän och får ingen lön. Deras skäligena kostnader under tjänstgöringen ersätts och de får avgiftsfri utrustning.

De frivilliga ska arbeta med lokala datainsamlings- och brottsförebyggande uppgifter. Deras uppgifter är i synnerhet koncentrerade till problemområden. Dessutom fungerar de som extra resurs och resurs under stora evenemang eller situationer och stöder polisen. De frivilliga bland annat patrullerar gatorna till fots, hjälper vid olyckor, slagsmål och bränder, främjar en säker trafikultur, upprätthåller ordningen vid stora evenemang, bekämpar skadligt beteende och besöker skolor där de informerar unga om frågor i anslutning till säkerheten i samhället.

Tyskland

I Förbundsrepubliken Tyskland finns det frivilliga poliser endast i vissa delstater. De delstater där det finns frivilliga poliser har alla ett eget frivilligsystem och de frivilliga polisernas befogenheter varierar således i de olika delstaterna.

I delstaten Hessen har det sedan 2000 funnits frivilliga medborgare som bistått polisen. De frivilliga får en utbildning som omfattar 50 timmar för uppgiften. Utbildningen består av såväl teoretiska som praktiska studier. Syftet med den frivilliga polisverksamheten är att stöda yrkespolisen med att säkerställa säkerhet och ordning inom delstaten Hessen. De frivilliga patrullerar i synnerhet i bostadsområden, parkområden och på gågator i delstaten Hessen. Frivilliga som bistår polisen är iklädda uniform som är försedd med delstaten Hessens vapen och texten "frivillig polistjänstgöring". De frivilliga polisernas befogenheter omfattar möjlighet och rättigheter att bland annat förhöra personer och utreda deras identitet samt att säkra misstänkta objekt. De frivilliga poliserna kan inte ingripa i någons personliga frihet och de har inte rätt att utföra säkerhetsgranskning av personer eller saker.

De frivilliga poliserna är inte beväpnade men de bär pepparspray i självförsvarssyfte. Tillstånd att använda pepparspray ges per telefon. De frivilliga kan arbeta med att bistå polisen högst 25 timmar per månad. De frivilliga poliserna betalas en ersättning på sju euro per timme.

I delstaten Baden-Württemberg har det funnits frivillig polisverksamhet sedan 1963. De frivilliga har ställning som polistjänsteman i enlighet med polislagen. De frivilliga får en intensiv teoretisk och praktisk utbildning som pågår sex veckor. I sina uppgifter använder de frivilliga poliserna en egen uniform, där endast epåletterna skiljer sig från yrkespolisernas uniform. De frivilliga stöder polisen bland annat genom att säkra evenemang och genom förebyggande verksamhet. De frivilliga poliserna är beväpnade och utrustade med pistol, eftersom de kan hamna i situationer där de måste skydda sitt eget eller någon annans liv. De frivilliga poliserna betalas en ersättning på sju euro per timme. År 2012 fanns det sammanlagt 1175 frivilliga poliser och för närvarande är de drygt 700.

År 2011 hann man besluta att den frivilliga polisverksamheten ska upphöra i Baden-Württemberg, men den nuvarande delstatsregeringen har beslutat att den ska fortsätta. Man funderar dock som bäst på eventuella förändringar i den frivilliga polisverksamheten.

I delstaten Bayern utnämns frivilliga poliser till säkerhetsvakter och syftet med dem är att de genom sin närvaro ska bidra till säkerheten i Bayern. Bayerns delstatsparlament antog den 1 januari 1994 en försökslag om säkerhetsvakter (das Sicherheitswachterprobungsgesetz (SEG)). Det ursprungligen treåriga försöket med säkerhetsvakter i Nürnberg, Ingolstadt och Deggendorf i Bayern fungerade så bra att den 31 december 1996 trädde en lag om säkerhetsvakter i kraft i Bayern (Sicherheitswachtgesetz).

Säkerhetsvakterna arbetar i vissa områden, där risken för straffbara gärningar ändå inte bedöms vara så stor att en yrkespolis hela tiden behöver vara närvarande. Säkerhetsbevakningens uppgift är att med hjälp av observation upprätthålla säkerheten framför allt i allmänna parker, större bostadsområden, hållplatsområden inom kollektivtrafiken, i närheten av områden

och byggnader där det upprepade gånger har förekommit skadegörelse samt i bostadsområden för asylsökande. Säkerhetsvakterna betalas åtta euro i timmen. Erfarna yrkespoliser beslutar utifrån den aktuella säkerhetssituationen i vilka områden frivilliga säkerhetsvakter ska patrullera antingen till fots eller på cykel. De rapporterar misstänkta incidenter till närmare yrkespolis. Säkerhetsvakterna har inga särskilda befogenheter. När en eventuell fara hotar ska säkerhetsvakterna utreda identiteten hos den som orsakat faran. Säkerhetsvakterna bär inte uniform, men på bröstet har de beteckningen "Sicherheitswacht" och samma text på en armbindel eller på sin jacka, så att medborgarna känner igen dem.

I delstaten Sachsen är det säkerhetsvakternas uppgift att hjälpa polisen med att sörja för upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. De har emellertid inga särskilda befogenheter utan endast den allmänna rätt att gripa som tillkommer varje medborgare. Säkerhetsvakterna i Sachsen har rätt att utreda identiteten då det är fråga om en fara eller störning. Om identiteten inte klarnar på plats, har säkerhetsvakterna rätt att ta personen till polisstationen för att klarlägga identiteten.

Erfarna yrkespoliser beslutar tillsammans med säkerhetsvakterna i Sachsen när och var säkerhetsvakterna rör sig. Områden där säkerhetsvakterna i synnerhet rör sig är större bostadsområden, allmänna parker och andra allmänna områden, hållplatser inom kollektivtrafiken, trottoarer, skolor, fritidscentra och lekplatser för barn.

Utbildningen till säkerhetsvakt i Sachsen omfattar 50 timmar. Säkerhetsvakterna i delstaten Sachsen får arbeta maximalt 40 timmar per månad. De betalas en ersättning på sex euro i timmen. Säkerhetsvakterna bär inte uniform, men de har en jacka samt skärmössa försedd med texten "Sächsische Sicherheitswacht".

I delstaten Brandenburg benämns de frivilliga säkerhetspartner (Sicherheitspartner). Säkerhetspartnerskapet har existerat sedan 1994. De frivilliga är inte beväpnade och de har inga polisbefogenheter. Syftet med de frivilliga är att förhindra kriminalitet och övervaka att trafiken fungerar. De rör sig på offentliga platser som i parker och på järnvägsstationer. De frivilliga följer också barn på skolvägen. Säkerhetspartnererna känns igen på att de bär en jacka med texten "Sicherheitspartner". De rapporterar sina observationer direkt till yrkespolisen.

2.3 Bedömning av nuläget

Även om det finns ett system med kompletterande polispersonal så är det inte ett funktionsdugligt eller användbart system. Förordningen med närmare bestämmelser om systemet med kompletterande polispersonal har också upphävts. En orsak till att systemet med kompletterande polispersonal tynat bort kan antas vara att i statsrådets förordning begränsades eventuell användning av beredskapspoliser till enbart exceptionella förhållanden som avses i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. Regleringslösningen ledde till att systemet med kompletterande polispersonal inte använts en enda gång under dess existens. Det vore dock skäl att behålla systemet med kompletterande polispersonal och göra det till ett funktionsdugligt system. Det hade funnits behov av att komplettera polisen till exempel i den omfattande migrationssituationen 2015. Polisen behöver en egen reserv, och det går inte att åstadkomma den snabbt om man inte är förberedd på saken. Det måste emellertid företas ändringar i det befintliga systemet, genom vilka man försöker säkerställa att systemets faktiska beredskap inte är beroende av aktiviteten på lokal nivå. Det borde finnas ett system med kompletterande polispersonal åtminstone för eventuella behov under exceptionella förhållanden. Då det å andra sidan har betraktats som en orsak till att systemet har förtvinat att det inte finns någon användning för kompletterande polispersonal under normala förhållanden, förutsätter ett livsdugligt system att systemet kan användas också under normala förhållanden.

Polisen

Grunderna till att systemet togs i bruk genom 1995 års polislagen talar fortfarande för att systemet med kompletterande polispersonal bör behållas. För det andra har det därefter inträffat förändringar i samhällsutvecklingen som ger ytterligare grunder för att behålla systemet. En av dessa förändringar är att efter det att regleringen om polisutbildningen ändrades är den polisreserv som tidigare utgjordes av polisstudenter inte längre tillgänglig. Enligt lagen om Polisyrkeshögskolan (1164/2013) får polisaspiranterna inte utöva polisbefogenheter. Polismäns befogenheter innebär betydande utövning av offentlig makt och det har konstaterats strida mot 124 § i grundlagen att ge studenter (polisaspiranter) som inte står i anställningsförhållande till staten samma befogenheter som polismän. Under tiden för arbetspraktik som ingår i studier som leder till yrkeshögskoleexamen utnämns den studenter till ett tjänsteförhållande som polis för viss tid, och en väsentlig del av denna praktik är att utöva befogenheter som tillkommer polismän.

Rörliga polisen, som lades ner i början av 2014, fungerade som polisreserv vid sidan av sin huvuduppgift. I och med att rörliga polisen lagts ned är inte heller denna reserv tillgänglig.

På grund av dessa förändringar har polisen inte längre någon reserv att ta till direkt inom de egna strukturerna.

Försvarsmakten

I lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980) föreskrivs om de situationer där polisen kan begära hjälp av Försvarsmakten. Med normal handräckning som Försvarsmakten ger och därmed jämförbara skyldigheter avses uppgifter som inte förutsätter att den som ger handräckningen använder maktmedel. Typiska sådana uppgifter som polisen begär är eftersökningar, avspärrningar av områden, trafikregleringsuppgifter, identifiering av sprängämnen, användning av helikoptrar och obemannade modellflygplan, sakkunniguppgifter i anslutning till undersökningar och lån av olika materiel.

Handräckning som avviker från det normala är väpnad handräckning till polisen samt deltagande i krävande skyddsräddningsverksamhet. I väpnad handräckning till polisen ingår uppgifter som baserar sig på gällande lagstiftning och polisens uttryckliga begäran om handräckning, vilka kan förutsätta att den som lämnar handräckning också använder maktmedel. Det kan till och med vara fråga om att använda militära maktmedel för att avbryta eller förhindra ett brott som begåtts i terroristiskt syfte. Det kan vara fråga om att beväpnad personal ger polisen stöd eller om att använda beväpnade pansarfordon. Mera typiska uppgifter är däremot till exempel stöd i form av utrustning och specialpersonal för efterspaning med modellflygplan eller att skydda polisens verksamhet med pansarfordon. Enligt lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen fattar polisen beslut om användning av maktmedel och leder användningen av dem.

Enligt den gällande värnpliktslagen (1438/2007) kan handräckningsförband bestående av värnpliktiga samt reservister anlitas endast för normala handräckningsuppgifter med vissa säkerhetsbegränsningar. En normal, men icke-typisk handräckningsuppgift inträffade till exempel 2015 i Torneå, då Försvarsmakten stödde polisen och övriga myndigheter med att organisera mottagningen av asylsökande med handräckningsförband bestående av värnpliktiga under ledning av avlönad militärpersonal. I många fall är andelen värnpliktiga avgörande för att hela begäran om handräckning ska kunna uppfyllas. Den som begär handräckning får då till sitt förfogande en ”snabbinsatsstyrka” av betydande storlek som är utbildad för många slags uppgifter, agerar enhetligt och är enhetligt utrustad. Nedläggningen av Försvarsmaktens garnisoner har dock inneburit att det i vissa situationer är svårare än tidigare att inrikta Försvarsmak-

tens handräckning lokalt. Vid långvariga uppgifter som kräver polisens yrkesskicklighet har Försvarsmaktens handräckning också sina begränsningar. Försvarsmakten har inte trupper som är utbildade för polisuppgifter även om det ingår motsvarande element i militärpolisernas uppgifter. Dessutom bör man beakta att Försvarsmaktens materiel är reserverad för Försvarsmaktens truppers behov och Försvarsmakten förfogar inte över extra materiel som skulle vara reserverad för förlöpande stöd till andra myndigheter.

Utdragna handräckningsituationer kan vara problematiska med tanke på Försvarsmaktens övriga uppgifter. Till exempel när den handräckning som lämnades flyktingslussen i Torneå drog ut på tiden blev man tvungen att fundera på i vilket skede det blir fråga om arbetskraftshjälp som ska faktureras. Med de gällande bestämmelserna är också möjligheterna att använda beväringar för handräckningsuppgifter ringa.

Polisen kan inte heller förbereda sig på att anlita Försvarsmakten för handräckning under undantagsförhållanden eller försvarstillstånd, för när Försvarsmakten höjer sin egen beredskap på grund av försvarsuppgifter blir man tvungen att avstå från att ge andra myndigheter handräckning.

Den privata säkerhetsbranschen

Vid bedömningen av behovet av ett reservpolisystem måste man också beakta de privata säkerhetstjänsternas delvis förändrade roll. Privata företag i säkerhetsbranschen spelar i många fall en viktig roll för att stöda polisens verksamhet. Exempelvis ordningsvakter som placerats i trafikstationer, kollektiva trafikmedel, köpcentra och vissa andra områden med stöd av ordningslagen (612/2003) har som lagstadgad uppgift att bistå polisen med att upprätthålla ordning och säkerhet inom sitt verksamhetsområde. 89 § i värnpliktslagen anger när en person inte behöver inkallas till tjänstgöring med hänsyn till allmänt eller militärt intresse. För detta personreserveringsförfarande används också förkortningen VAP. En betydande del av de privata säkerhetstjänsternas personal står dock utanför detta så kallade VAP-personreserveringsförfarande, vilket innebär att en del av de anställda i branschen i kristid skulle placeras i sina krigstida uppgifter i tjänst hos Försvarsmakten. Det skulle dock fortfarande finnas behov av att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på ovannämnda områden. Med hjälp av reservpolispersonal kunde man åtgärda det säkerhetsunderskott som annars skulle uppstå till följd av detta. Behov av att komplettera polispersonalen kan således uppstå under undantagsförhållanden eller förhållanden som närmar sig sådana även för att civil personal som sköter vissa uppgifter saknas. Avsikten är således inte att reservpoliserna ska ersätta aktörer i den privata säkerhetsbranschen eller utföra deras uppgifter.

Gränsbevakningsväsendet

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag kan Gränsbevakningsväsendet på begäran lämna statliga myndigheter handräckning för fullgörande av en lagstadgad tillsynsskyldighet. Bestämmelser om bistånd som Gränsbevakningsväsendet lämnar polisen och Tullen finns i lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet (687/2009). Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att ge räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och försvarsmakten handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning och sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som Gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter vid den tidpunkten inte har tillgång till. En förutsättning för handräckningen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av Gränsbevakningsväsendet.

I enlighet med lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) har Gränsbevakningsväsendet som reserv gränstrupper, varmed avses tjänstemän vid Gränsbevakningsväsendet och personer som med stöd av värnpliktslagen (1438/2007) har förordnats att tjänstgöra

vid Gränsbevakningsväsendet eller som fullgör frivillig militärtjänst vid Gränsbevakningsväsendet, och som vid effektiviserande av rikets försvar kan anslutas till Försvarsmakten. Värnpliktiga och kvinnor som antagits till frivillig militärtjänst kan enligt lagen vid behov anlitas för att stöda Gränsbevakningsväsendets verksamhet.

Det är skäl att påpeka att Gränsbevakningsväsendet och dess gränstrupper deltar i det militära försvaret, vilket betyder att i militära hotsituationer förbinder sig gränstrupperna att utföra militära uppdrag tillsammans med Försvarsmakten.

Sammanfattning

Även om systemet med reservpoliser behövs framför allt under undantagsförhållanden, borde systemet vara möjligt att utnyttja även vid störningar under normala förhållanden. I och med den förändrade säkerhetssituationen har det blivit svårt att klart definiera störningar under normala förhållanden samt undantagsförhållanden. Man borde kunna börja komplettera polisen systematiskt redan vid störningar under normala förhållanden, så att reserven finns tillgänglig när situationen förändras till undantagsförhållanden. Härigenom förbättras dessutom reservpolispersonalens beredskap att klara av uppgifterna under undantagsförhållanden. Eventuell användning av systemet vid störningar under normala förhållanden kunde bestå av antingen förberedelser för uppgifter under undantags- eller motsvarande förhållanden eller skötsel av uppgifter vid störningar under normala förhållanden. Det finns exempel på situationer där polisen skulle ha behövt komplettering under de allra senaste åren.

Begäran om handräckning mellan myndigheter framställs och handräckning lämnas i allmänhet för en viss, enskild uppgift som en myndighet inte klarar av med sina egna resurser. Enligt 2 § i den gällande lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen ges handräckning endast då polisens resurser är otillräckliga för utförandet av vederbörande uppdrag eller då för uppdraget erfordras sådan specialpersonal eller -materiel som polisen saknar.

Handräckningssystemet är således inte avsett för att långvarigt stöda en annan myndighets uppgifter eller kompensera dess resursunderskott. Reservpolissystemet kunde åter tas i bruk vid sådana störningar under normala förhållanden som binder polisens egna resurser tillfälligt men ändå för långre tid än normalt.

Handräckning är alltid sekundär verksamhet i förhållande till de egna uppgifterna för den som lämnar handräckningen. Handräckning fås inte automatiskt, om den som ska lämna handräckning har sina resurser eller materiel bundna i egna, mera brådskande myndighetsuppgifter. När det gäller handräckning bör det också påpekas att störningar under normala förhållanden kan vara sådana att också Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet höjer sin egen beredskapsnivå och även tar i bruk sina reserver för att stöda den egna verksamheten, och då kan de inte ge polisen alla resurser som skulle behövas.

Att utnyttja den privata säkerhetsbranschen genom köpeavtal eller på något annat sätt i stället för reservpolissystemet skulle inte innebära några besparingar för staten utan tvärtom har företag och även företag inom den privata säkerhetsbranschen i allmänhet som syfte att inbringa vinst åt ägarna. Dessutom skulle enbart beredskapen kosta för staten, efter som den privata säkerhetsbranschen inte verkar på basis av frivillighet och särskilt intresse på samma sätt som reservpolissystemet är avsett att fungera. Dessutom är det den privata säkerhetsbranschens lagstadgade uppgift att bistå polisen med att upprätthålla ordning och säkerhet inom sitt tjänstgöringsområde. Om den privata säkerhetsbranschen skulle börja sköta polisuppgifter helt eller delvis vid störningarna under normala förhållanden, så skulle den privata säkerhetsbranschens uppgifter inte bli skötta. Sålunda kan den privata säkerhetsbranschen inte utnyttjas i de situationer som avses i denna regeringsproposition. Enligt grundlagsutskottets mening är

det också klart att grundlagen förhindrar privatisering av polisverksamhet (GrUU 28/2001 rd. s. 6/I).

Polisens omvärld och säkerhetsmiljö har förändrats och förändras i allt snabbare takt. I enlighet med förvaltningsutskottets betänkande (FvUB 5/2017) behöver polisen en engagerad reserv som snabbt och smidigt kompletterar de skiftande operativa behoven. Reserven bör ha uppdaterad operativ kapacitet och åtminstone också kompetens som stöder och kompletterar polisen i övrigt. Det finns behov av dels snabba första insatser med snävare styrka, dels en större styrka som kallas in i andra fasen.

Dagens uppbyggnad av och grunder för systemet med kompletterande polispersonal kräver en reform. Även de förändringar som inträffat i säkerhetsmiljön talar för detta. Eftersom det befintliga systemet med kompletterande poliser kräver en reform, är det också skäl att revidera den term som används om den kompletterande polispersonalen. I denna proposition benämns polisens reserv reservpoliser. Av namnet framgår bättre för vad och i vilket syfte polisen behöver personal som stöder dess verksamhet.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Den nuvarande regleringen om kompletterande polispersonal finns i 15 b § i polisförvaltningslagen (110/1992), och förordningen om kompletterande polispersonal har upphävts. Den kompletterande polispersonalen är polisens operativa reserv, som i enlighet med den gällande lagen kan tas i bruk när sådan behövs med hänsyn till statens säkerhet eller exceptionella förhållanden. Det har funnits ett särskilt behov av ett lagstiftningsprojekt rörande kompletterande polispersonal, eftersom dagens lagstiftning om saken inte längre motsvarar kraven från den förändrade säkerhetsmiljön och säkerhetsituationen. Dessutom har det smala användningsområdet för kompletterande polispersonal gjort att tillämpningen av bestämmelsen i praktiken blivit obefintlig, trots att det skulle finnas ett större behov än kanske någon gång tidigare av en polisreserv på grund av de förändringar som inträffat i polisens verksamhetsmiljö.

Den snabba förändringen i Finlands och närområdenas säkerhetsmiljö har gjort det till en utmanande uppgift att förutsäga säkerhetsituationen. En central förändring är att de traditionella externa säkerhetshoten numera i allt högre grad framkommer successivt och på ett avsiktligt otydligt sätt i den inre säkerheten. Det är således i grund och botten fråga om kärnuppdraget i den övergripande säkerheten och om att upprätthålla samhällsfreden i en hybridkontext. Av polisen och hela Finland kräver det nya förhållandet beredskap, en lägesbild i realtid samt en trovärdig prestationsförmåga som en del av samordningen av den övergripande säkerheten. Polisreserven svarar för egen del på skyldigheten att ombesörja beredskapen och den övergripande säkerheten.

Störningar under normala förhållanden kan i synnerhet orsaka hot i anslutning till exempelvis cyber-, hybrid- och informationspåverkan, men också allvarliga väpnade hot eller hot som närmar sig militär verksamhet. Förutom de brottsformer som används för närvarande kan gärningarna omfatta gärningsformer som möjliggörs av digitaliseringen.

Förutom de nya hoten påverkas polisens omvärld också av traditionella hot. Dylika händelser och gärningar som binder en betydande del av polisens arbete och resurser har varit till exempel terroristattacker. I Europa har det på senare tid inträffat flera terroristattacker som har lett till omfattande polisoperationer som pågått flera veckor.

Vid sidan av de nya hot och traditionella polisiära hotbilder som anges ovan kan andra samhällssituationer kraftigt binda polisverksamhetens resurser. Till exempel de många asylsökande som kom 2015–2016 och polisens uppgifter i anslutning därtill krävde att polisen hittade och anställde tilläggsresurser samt utnyttjade handräckning. Den omfattande migrationen vid den tidpunkten sysselsätter fortfarande polisen.

Polisens möjligheter att förbereda sig på tidsmässigt oförutsägbara stora fenomen och förändringar i förhållandena utgör grunden för all verksamhet. Med polisens befintliga resurser och i dagens förhållanden står det klart att det behövs en reserv för att säkra beredskapen.

3.2 Alternativ

Projektets alternativ har varit att avstå från systemet med kompletterande polispersonal och upphäva regleringen om det eller att revidera systemet till en användbar polisreserv genom att utveckla lagstiftningen. Den arbetsgrupp som berett projektet har av ovannämnda orsaker stannat för det senare alternativet, dvs. att utveckla lagstiftningen så att det för polisen inrättas en reserv som kan tas i bruk både vid störningar under normala förhållanden och under undantagsförhållanden eller försvarstillstånd. Säkerhetsmiljön har blivit mera svårförutsägbar och de situationer där polisens egna resurser inte räcker till blir allt sannolikare i framtiden. Av denna orsak borde polisen på samma sätt som andra säkerhetsmyndigheter ha en fungerande reserv som vid behov kan tas i bruk snabbt.

Regleringsalternativen har varit att komplettera den gällande 15 b § om kompletterande polispersonal i polisförvaltningslagen och att utfärda en ny förordning i stället för den upphävda eller att stifta en ny lag. Det föreslås att det stiftas en separat lag om reservpoliser och att paragrafen om kompletterande polispersonal i den gällande polisförvaltningslagen upphävs. Närmare bestämmelser om reservpoliser får utfärdas genom förordning av statsrådet.

3.3 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om reservpoliser så att polisen får en fungerande och användbar reserv.

Reservpolispersonalen ska kunna tas i bruk såväl under undantagsförhållanden och försvarstillstånd som vid störningar under normala förhållanden.

Enligt beredskapslagen är undantagsförhållanden ett mot Finland riktat väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp och förhållandena omedelbart efter angreppet, ett mot Finland riktat avsevärt hot om väpnat angrepp eller om annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp, om befogenheter enligt beredskapslagen måste tas i bruk omedelbart för att avvärja verkningarna av hotet, sådana synnerligen allvarliga händelser eller hot mot befolkningens försörjning eller mot grunderna för landets näringsliv som innebär en väsentlig risk för samhällets vitala funktioner, en synnerligen allvarlig storolycka och förhållandena omedelbart efter den, samt en pandemi som till sina verkningar kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

Enligt lagen om försvarstillstånd kan för tryggande av självständigheten och upprätthållande av rättsordningen rikets försvar effektiviseras och dess säkerhet stärkas genom att försvarstillstånd införs under krig som riktar sig mot Finland samt under sådana med krig jämförbara interna störningar som inbegriper våld och allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning och som syftar till att upphäva eller ändra det grundlagsenliga statskicket.

RP 137/2018 rd

Med störningar under normala förhållanden avses situationer där det är fråga om en förändring i förhållandena av den arten eller omfattningen att polisförvaltningens tjänstemän inte räcker till för att sköta situationen. Med en nationell störning avses till exempel en sådan omfattande polisoperation vars verkningar omfattar hela landet eller en stor del av det. En sådan situation kan uppstå till exempel till följd av ett brott riktat mot eller en olycka i ett kärnkraftverk eller till följd av brottslig spridning av kemiska eller biologiska ämnen. Då är det viktigt att mera polisresurser kan sättas in efter det att lokalpolisens resurser redan är uppbundna. I praktiken kunde det också bli aktuellt att använda reservpolispersonal i samband med sådana omfattande och okontrollerbara gränssituationer där polisens egna personresurser inte räcker till.

Reservpoliserna ska ha olika uppgifter under normala förhållanden och undantagsförhållanden. Under undantagsförhållanden och försvarstillstånd kan reservpoliserna utföra alla polisuppgifter. Under undantagsförhållanden och försvarstillstånd ska reservpoliserna också kunna utöva alla polisbefogenheter och använda polisens alla maktmedel. I sådana situationer är polisen den viktigaste behöriga myndigheten vars uppgift är att upprätthålla den inre säkerheten, och på grund av situationens samhällseliga allvar är det inte skäl att särskilt begränsa reservpolisernas befogenheter eller uppgifter. Den allmänna ordningen och säkerheten är tryggad i samhället oberoende av om det finns utbildad polispersonal att få för polisuppgifter.

Vid störningar under normala förhållanden utför reservpoliserna åter sådana uppgifter som inte förutsätter befogenheter som ingriper djupt i de grundläggande rättigheterna eller användning av maktmedel. Vid störningar under normala förhållanden verkar reservpoliserna i första hand i sådant syfte och i sådana uppgifter att de kan frigöra polismän för polisens kärnuppgifter. Lämpliga uppgifter för reservpolisen vore att avspärra risk- och olycksområden, annan bevakning, upprätthållande av ordningen på vidsträckt område, trafikreglering i anslutning till evakuering samt andra stöduppgifter. Utmärkande för dessa uppgifter är de är av en skala som förutsätter rikligt med arbetskraft och att uppgifterna hänför sig till räddningsverksamhet. Reservpoliserna kan utöva sina befogenheter i mycket begränsad utsträckning för att sköta sina uppgifter och de ska bistå polisen under uppsikt av polisen. Sålunda kan reservpoliserna inte utöva polisbefogenheter helt självständigt. När reservpolispersonal används behöver man således vid störningar under normala förhållanden inte ty sig till Försvarsmaktens handräckning i så stor utsträckning att skötseln av polisens lagstadgade uppgifter överförs på Försvarsmakten.

Reservpoliserna får grundläggande utbildning för uppgiften, varefter funktionsförmågan upprätthålls genom både regelbundna årliga kurser och riktade utbildningar och övningar. Utbildningsskyldigheten styrs av reservpolisens bakgrund och övriga erfarenhet. Exempelvis i utbildningen för en person som fått militärpolisutbildning kunde man beakta den erhållna utbildningen i att använda maktmedel och å andra sidan behöver de som fått polisutbildning inte genomgå den grundläggande utbildningen för reservpoliser. Den erhållna utbildningen inverkar på i vilka uppgifter respektive reservpolis kan placeras och vilka befogenheter han eller hon kan ges. En förutsättning för rätt att använda maktmedel är att personen har fått samma utbildning i dem som en polisman.

Reservpoliserna anställs i tjänsteförhållande för viss tid hos staten efter att statsrådet har fattat beslut om att ta i bruk reservpolispersonal. Statsrådet fattar beslut om att ta i bruk reservpolispersonal såväl vid störningar under normala förhållanden som under undantagsförhållanden och försvarstillstånd.

Den personal som är engagerad i reservpolisverksamheten står sannolikt i antingen arbetsavtals- eller tjänsteförhållande. Av denna orsak föreslås det bestämmelser om att de befrias från detta andra tjänste- eller arbetsavtalsförhållande för den tid de tjänstgör som reservpoliser, och

efter att de verkat som reservpoliser får de återgå till sitt tidigare arbetsavtals- eller tjänsteförhållande.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Utvecklandet och upprätthållandet av ett fungerande reservpolissystem har kostnadsverkningar, som polisen svarar för. Reservpolispersonal kan anlitas såväl under undantagsförhållanden som vid störningar under normala förhållanden, varför reservpoliserna måste utrustas på behörigt sätt. Dessutom måste det byggas upp ett separat system för grundläggande och fortbildning för reservpoliser. Även om reservpolisernas utbildning ska basera sig på en förbindelse och reservpoliserna inte utnämns till tjänsteförhållande för utbildningen så orsakar utbildningen bland annat dagpenning- och resekostnader.

De som hör till reservpolispersonalen utnämns till tjänsteförhållande som reservpolis för viss tid när systemet tas i bruk genom beslut av statsrådet. Detta kan ske både under undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen eller försvarstillstånd som avses i lagen om försvarstillstånd och annars när en störning under normala förhållanden förutsätter det. Utnämningen till tjänsteförhållande orsakar kostnader.

På dagens nivå är de uppskattade lönekostnader för en tjänst som polisman jämte lönebikostnader cirka 53–57 000 euro per år. Om den som hör till reservpolispersonalen med stöd av statsrådets beslut utnämns till tjänsteförhållande som reservpolis för viss tid, skulle lönekostnaderna jämte lönebikostnader sannolikt bli något längre än så, sannolikt cirka 4 000–4 500 euro per månad. Att utnämna 1 000 reservpoliser till tjänsteförhållande som reservpolis under en månad skulle således kosta staten cirka 4–4,5 miljoner euro per månad i lönekostnader. Å andra sidan behöver inte nödvändigtvis alla som hör till reservpolispersonalen utnämnas till tjänsteförhållande, utan det behövliga antalet kan uppskattas i enlighet med situationen. Att utnämna 100 reservpoliser till tjänsteförhållande skulle således kosta cirka 400–450 000 euro per månad. Det kan påpekas att även tjänsteförhållandets längd kan variera efter behov. Det är således omöjligt att på förhand exakt uppskatta kostnaderna efter ibruktagandet.

Anlitandet av reservpolispersonal förutsätter att reservpoliserna är behörigt utrustade. Polisen har för närvarande inte tillgång till sådan extra utrustning som man skulle kunna dela ut till reservpolispersonalen. Nödvändig utrustning är åtminstone overall, skor, utrustningsbälte, skyddsväst och av maktmedelsredskapen gasspray och batong. Att utrusta en reservpolis med nämnda utrustning skulle enligt erhållen utredning kosta cirka 1200 euro. Om reservpolisernas utrustning utökas med skjutvapen så kostar utrustningen cirka 1700 euro. Om reservpolispersonalen hålls på en nivå om cirka 1000 personer, skulle det innebära en engångsinvestering på cirka 1,2 miljoner euro i begynnelsefasen att utrusta reservpolispersonalen, utan skjutvapen.

Reservpolispersonalen måste också få grundläggande utbildning. Den grundläggande utbildning ska omfatta närundervisning under två veckoslut per var och en av de fyra undervisningshelheter som planeras, dvs. sammanlagt 8 veckoslut och således 16 dagar. Utbildningen blir att kosta totalt 800 euro per person.

Enligt planerna ska den grundläggande utbildningen genomföras i grupper om cirka 50 personer och kostnaden per kurs uppskattas till cirka 40 000 euro. Således skulle utbildningskostnaderna för den första utbildningen som planeras att genomföras redan 2019 vara cirka 40 000 euro och stiga årligen när antalet deltagare och kurser ökat så att kostnadseffekterna är som störst 400 000 euro 2021, då 500 nya reservpoliser utbildas. Dessutom ska det göras normala säkerhetsutredningar av dem som utbildas till reservpoliser, vilket kostar 110 euro per utred-

RP 137/2018 rd

ning. Med de eftersträvade 1000 reservpoliserna vore de totala engångskostnaderna för den grundläggande utbildningen och säkerhetsutredningarna sålunda cirka 900 000 euro under åren 2019–2021.

Fortlöpande kostnader uppkommer dessutom av den resurs på 1 årsverke som måste placeras vid Polisstyrelsen för att administrera systemet och som kostar 74 000 euro per år, samt av utbildning motsvarande minst en kurs per år för nya reservpoliser som kommer i stället för dem som avgår, vilket uppskattas kosta 100 000 euro per år.

För reservpoliserna ordnas dessutom upprätthållande utbildning eller övningar under minst en dag per år, och dessutom ska de utföra skjutövningar vid behov. Utbildningen och övningarna baserar sig på frivillighet, men de anställda måste betalas dagpenning och ersättning för resekostnaderna. Trots att utbildningen och övningarna är frivilliga, är de samtidigt en förutsättning för att reservpolisförbindelsen ska förbli i kraft.

En reservpolis utbildning eller övningar kostar i enlighet med detta cirka 50 euro per dag. Om reservpolispersonalen omfattar 1000 personer och var och en som hör till personalen utbildas eller övar minst en dag om året, skulle de årliga utbildnings- och övningskostnaderna uppgå till cirka 50 000 euro. Kostnaderna för underhåll av utrustning och upprätthållande av utbildningen, övningar och utbildningen av nya personer som rekryteras till systemet skulle dessutom uppgå till cirka 139 000 euro/år.

Grundläggande utbildning för 1000 reservpoliser skulle således orsaka en engångskostnad på cirka 900 000 euro, fördelad på åren 2019–2021. De årliga fortlöpande kostnader skulle bestå av 50 000 euro för utbildning av nya reservpoliser, 139 000 euro för övningar och underhåll samt 74 000 euro för den resurs på 1 årsverke som placeras vid Polisstyrelsen för att administrera systemet. Den totala årliga kostnaden för att upprätthålla systemet skulle sålunda gå på 263 000 euro.

I det fallet att reservpolispersonalen utnämns till tjänsteförhållande för viss tid genom beslut av statsrådet, borde personalen utrustas med ändamålsenliga maktmedelsredskap. Exempelvis när skjutvapen ska skaffas åt reservpoliserna måste man bedöma de alternativ som Försvarsmaktens vapenarsenal kunde möjliggöra med Försvarsmaktens medverkan. Vid övningar för undantagsförhållanden och försvarstillstånd borde man i mån av möjlighet också utnyttja skjutvapen som polisen håller på att ta ur bruk eller annars använder. Om de befintliga resurserna inte är tillräckliga, måste vapen för reservpoliserna skaffas separat.

De sammanlagda kostnaderna av fast karaktär på årsnivå vore således cirka 250 000 euro. Under det första året systemet är i bruk, dvs. 2019, skulle dessutom anskaffning av utrustning och den första grundläggande utbildningen orsaka en engångskostnad på 2,1 miljoner euro.

Inrättandet av reservpolissystemet förutsätter att tilläggsanslag anvisas den aktör som svarar för systemet, dvs. polisen. Det behövs tilläggsanslag av engångsnatur på 2,1 miljoner euro för anskaffning av utrustning och utbildning under det första året systemet tas i bruk, 2019, samt för underhålls-, utbildnings- och övningskostnader. När reservpolissystemet tas i bruk genom beslut av statsrådet, uppstår det kostnader för reservpolisernas löneutgifter. För eventuella tilläggskostnader som uppstår av löneutgifter skulle riksdagen besluta om i exempelvis en tilläggsbudget.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen har ingen inverkan på polisens nuvarande ansvar eller befogenheter eller på handräckningsarrangemangen. Reservpolispersonalen ska utgöra den reserv som polisen behöver för specialsituationer och propositionen utökar inte den fast anställda personalen.

Polisstyrelsen får nya uppgifter i anslutning till inrättandet och upprätthållandet av reservpolispersonalen. Polisstyrelsen ska upprätthålla reservpolispersonalens förbindelser samt se till att reservpoliserna utbildas och att utbildningen upprätthålls. Dessutom ska Polisstyrelsen se till att de som hör till reservpolispersonalen får den erfarenhet som behövs för att sköta uppgifterna även genom praktiska övningar.

Handräckningsarrangemanget med Försvarsmakten kan också påverkas så att polisen inte längre behöver handräckning från Försvarsmakten lika ofta eller i lika stor omfattning. Polisen kan utnyttja reservpoliserna i vissa situationer där man tidigare har behövt Försvarsmakten.

Inrättandet av reservpolispersonalen och det praktiska upprätthållandet av den förutsätter närmare tväradministrativt samarbete i synnerhet med Försvarsmakten. Om man kommer överens om utbildningssamarbete och befrielse från att inkallas till militärtjänst med Försvarsmakten så att polisens reserv står till polisens förfogande i situationer som avses i beredskapslagen, så kan detta ha små verkningar för storleken på Försvarsmaktens reserv.

I Försvarsmaktens reserv ingår personal med lämplig utbildningsbakgrund och ålder, som kan utnyttjas som målgrupp vid rekryteringen av reservpolispersonal samt vid behov frigöra dem från reservuppgifter inom Försvarsmakten för reservpolissystemets behov. Försvarsmakten och polisen har den 18 augusti 2017 utarbetat ett separat samarbetsavtal om samarbete i anslutning till saken.

Bland reservisterna kan det finnas flera tusen personer som lämpar sig som reservpoliser, som kunde ha motivation och förmåga att på frivillig basis fortsätta i uppgifter som gagnar staten. Vid rekryteringen av reservister kunde särskild uppmärksamhet fästas vid sådana, i huvudsak 35 år fyllda personer med militärpolisutbildning som med hjälp av personreserveringsförfarandet kan befrias från placering i Försvarsmaktens reserv. Den utbildning som dessa reservister fått inom Försvarsmakten stöder direkt utbildningen till reservpolis och framgång i reservpolisuppgiften. Emellertid ska även andra motiverade reservister ha möjlighet att söka sig till reservpolisuppgifter. Dessutom bör man lägga märke till att reservpolissystemet indirekt förbättrar även förutsättningarna för Försvarsmaktens huvudsakliga försvarsuppgift under såväl normala som undantagsförhållanden.

Personer som vill bli reservpoliser kan också vara i tjänst hos andra myndigheter, men det är sannolikt fråga om enstaka personer och reservpolissystemet kan således inte anses ha någon nämnvärd inverkan på andra myndigheters personalantal.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

Propositionen förbättrar säkerheten i samhället. Syftet med propositionen är att förbättra polisens beredskap för olika störningar i samhället och sålunda förbättrar propositionen den övergripande säkerheten. Regleringslösningarna baserar sig på lösningsmodellerna i den gällande lagstiftningen, och det föreslås inga stora principiella förändringar eller reformer. Avsikten med propositionen är att utveckla det gällande systemet och göra det funktionsdugligt, så det går inte att se att propositionen skulle ha några andra nämnvärda samhälleliga konsekvenser.

Reservpolissystemet är avsett att utgöra ett redskap för polisens beredskap och avsikten med det är inte att utföra polisens normala arbete och inte heller arbeten som ankommer på den privata säkerhetsbranschen. Sålunda har reservpolissystemet inga nämnvärda konsekvenser för företagen.

Reservpoliser kan få tjänstledighet eller befrielse från arbetet när de utnämns till en tjänst som reservpolis. De har möjlighet att återvända till uppgifterna i fråga efter att de verkat som reservpolis. Detta kan således ha konsekvenser för såväl den statliga arbetsgivaren som privata arbetsgivare.

4.4 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen

Bestämmelserna om polisens förvaltningsstruktur och organisation är könsneutrala, de berör män och kvinnor på samma sätt. Bestämmelserna om reservpoliser är likaså könsneutrala.

För närvarande har cirka 7200 personer en polistjänst, av dem är cirka 10 procent kvinnor. Kvinnornas andel av hela personalen, dvs. inklusive polisens civila tjänster, var 29 procent 2016. Kvinnornas relativa andel inom polisförvaltningen har ökat i jämn takt inom alla polistjänstekategorier utom bland cheferna. Kvinnornas andel i polistjänsterna kommer sannolikt att öka de närmaste åren.

Polisen ska avspegla samhällsstrukturen, så därför borde det även inom reservpolispersonalen finnas både kvinnor och män och människor med olika bakgrund. Utvecklingen av reservpolissystemets karaktär och uppgiftsfält jämfört med det befintliga systemet med kompletterande polispersonal kan leda till att flera kvinnor kan rekryteras till reservpoliser.

Bäst yrkesskicklighet och beredskap för reservpolisuppgifter har polisutbildade personer som verkat i polisuppgifter. Vid rekryteringen bör uppmärksamhet således fästas även vid personer som pensionerats från polisuppgifter liksom vid polisutbildade personer som verkar i andra uppgifter. Polisutbildade personer lämpar sig framför allt för gruppledar- och utbildningsuppgifter inom reservpolissystemet.

På valet av reservpoliser kan inverka till exempel genomgången militärpolisutbildning eller utbildning för den privata säkerhetsbranschen. Då är det möjligt att flera män än kvinnor söker som eller väljs till reservpoliser. Om man ändå vill ha företrädare för båda könen som reservpoliser, kan man vid rekryteringen särskilt betona att kvinnor ska söka som reservpoliser.

De viktigaste faktorerna med tanke på valet är personens tidigare utbildning och erfarenhet samt motivation och engagemang att klara av uppgiften. Det är motiverat att välja personer med olika bakgrund och erfarenheter till reservpoliser, så att de kan placeras i mycket varierande stöduppgifter för polisverksamheten. Även den geografiska täckningen måste ombesörjas.

Dessutom måste också medborgarnas förväntningar beaktas när val träffas. Om enbart män rekryteras till reservpolisen eller största delen av reservpoliserna är män så kan det avspegla sig negativt i polisens allmänna ställning i samhället.

Vid rekryteringen bör man dessutom lägga märke till att av de valda krävs, liksom av personer i polistjänster, finskt medborgarskap. Detta krav begränsar något heterogeniteten bland de personer som väljs.

På det hela taget kan man ändå anse att det vore till fördel för reservpolissystemet om både män och kvinnor söker till uppgifter som reservpolis.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Inrikesministeriets polisavdelning tillsatte den 29 maj 2013 en arbetsgrupp för kompletterande polispersonal. Arbetsgruppens uppgift var att kartlägga möjligheterna att tillämpa ett system med kompletterande polispersonal i enlighet med skrivningen i statsminister Jyrki Katainens regeringsprogram. Dessutom fick arbetsgruppen i uppgift att göra utredningar och lägga fram förslag om utveckling av systemet, utnyttjande av det under normala förhållanden, rekrytering av kompletterande polispersonal samt hur den rättsliga ställningen för dem som handhar uppgifter för kompletterande polispersonal ska bestämmas.

Arbetsgruppen överlämnade sin rapport den 4 februari 2015 (inrikesministeriets publikation 2/2015), och den ansåg att systemet med kompletterande polispersonal borde behållas. Samtidigt borde det emellertid utvecklas kraftigt. Kompletterande polispersonal borde kunna anlitas även i vissa mycket begränsade situationer under normala förhållanden och inte bara under undantagsförhållanden. Arbetsgruppen föreslog att användningen av kompletterande polispersonal under undantagsförhållanden skulle baseras på statsrådets beslut. Genom beslut av statsrådet skulle kompletterande polispersonal på nuvarande sätt kunna användas även annars än när statens säkerhet förutsätter det. Användningen av kompletterande polispersonal under normala förhållanden skulle enligt arbetsgruppens förslag vara begränsad till tillställningar enligt lagen om sammankomster eller trafikreglering i enlighet med polisinsättningsbeslut.

Arbetsgruppens rapport omfattande bland annat ett förslag om vilket slags anställningsförhållande den kompletterande polispersonalen skulle ha, hur utbildningssystemet för den kompletterande polispersonalen skulle byggas upp och hur den kompletterande polispersonalen skulle rekryteras. I rapporten redogjordes dessutom för historien bakom systemet med kompletterande polispersonal, verksamheten med kompletterande polispersonal i vissa andra länder samt en förfrågan som arbetsgruppen riktat till myndigheterna.

Arbetsgruppen ansåg i sin rapport att det i och för sig har gjorts tillräckligt med utredningar om kompletterande polispersonal. Systemet fungerar inte i nuläget och kräver en lösning.

Utifrån arbetsgruppens rapport tillsatte inrikesministeriet den 21 mars 2016 ett projekt för att utveckla lagstiftningen om kompletterande polispersonal. Projektet skulle bereda behövliga förslag till bestämmelser i syfte att utveckla den kompletterande polispersonalen. För att stödja projektet tillsattes en arbetsgrupp med företrädare för inrikesministeriets polisavdelning och Gränsbevakningsavdelning, justitieministeriet, finansministeriet, försvarsministeriet, arbets- och näringsministeriet, huvudstaben, statsrådets kansli, Polisstyrelsen samt Finlands Polisorganisationers Förbund rf.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Ett utkast till regeringens proposition sändes på remiss den 14 mars 2018. Remissvar lämnades av Centern i Finland r.p., Finlands Socialdemokratiska Parti r.p., Gröna förbundet r.p., Vänsterförbundet r.p., Kristdemokraterna i Finland (KD) r.p., justitieministeriet, försvarsministeriet, arbets- och näringsministeriet, statsrådets kansli, finansministeriet, Polisstyrelsen, Tullen, skyddspolisen, Finlands Polisorganisationers Förbund rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Poliisilakimiehet ry, Poliisihallinnon Päälliköt ja Asiantuntijat ry, Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry, Suomen Nimismiesyhdistys rf, Finlands näringsliv rf, justitiekanslersämbetet, riksdagens justitieombudsmans kansli, dataombudsmannens byrå, Säkerhetskommittén, Finlands Röda Kors, Suomen Vartioliikkeen Liitto ry och Tampereen poliisien yhdistys JHL ry.

På grundval av responsen i yttrandena har det företagits författningstekniska och andra substanskorrigeringar i författningstexten och preciseringar av detaljmotiveringen i utkastet till regeringens proposition. Särskilt konsekvenserna för andra myndigheter preciserades och den allmänna motiveringen utökades med en rättslig bedömning av handräckning och samarbete mellan säkerhetsmyndigheterna.

Den viktigaste ändringen av befogenheterna som företogs utifrån remissresponsen var att skjutvapen undantogs från utrustningen vid störningar under normala förhållanden. Reservpoliserna får maktmedelsredskap även utan skjutvapen. Dessutom preciserades och avgränsade användningen av befogenheter mera exakt. På grund av remissresponsen preciserades också paragrafen om utbildning så att där sägs att det föreskrivs om utbildning genom statsrådets beslut och inte genom Polisstyrelsens eget beslut.

5.3 Ålands ställning

Statsrådet tillsatte den 19 september 2013 en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att göra upp ett förslag till förnyelse av Ålands självstyrelsesystem. Enligt sitt uppdrag skulle kommittén lämna ett delbetänkande med förslag till riktlinjer för det fortsatta lagstiftningsarbetet och ett slutbetänkande i form av en regeringsproposition. Kommittén överlämnade sitt slutbetänkande till justitieministeriet den 16 juni 2017 (JM publikation 33/2017). I förslaget till proposition föreslår kommittén att en helt ny självstyrelselag för Åland stiftas. Syftet är att modernisera lagen och att ge möjligheter att utveckla självstyrelsen på ett smidigare sätt än vad nu är fallet.

Bestämmelser om behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet Åland finns i den gällande självstyrelselagen för Åland (1144/1991). Landskapet har enligt 18 § 6 punkten lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten; brand- och räddningsväsendet. Enligt 18 § 10 punkten omfattar landskapets behörighet natur- och miljövård, och enligt 12 punkten hälso- och sjukvård, med vissa undantag. Enligt 18 § 21 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om vägtrafik. Enligt 18 § 25 punkten beslutar landskapet om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I 27 § föreskrivs att rikets lagstiftningsbehörighet omfattar skjutvapen och skjutförnödenheter (27 punkten), befolkningsskyddet med vissa begränsningar (28 punkten), försvarsväsendet och gränsbevakningen med beaktande av vad som stadgas i 12 §, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden (34 punkten) och explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs (35 punkten).

Bestämmelser som hör till polisens verksamhetsområde är i kraft i landskapet endast i den mån de gäller saker som avses i 27 § 27, 34 och 35 punkten i självstyrelselagen.

Enligt självstyrelselagen för Åland har rikets lagstiftningsbehörighet i fråga om ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet samt försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden. Sålunda tillämpas beredskapslagen även på Åland. Dessutom sköts myndighetsuppgifter och utövas befogenheter enligt territorialövervakningslagen på Åland under normala förhållanden och undantagsförhållanden.

I praktiken kan detta leda till att skötseln av sådana förvaltningsuppgifter som normalt sköts av landskapets myndigheter övertas av rikets myndigheter när beredskapslagen tillämpas.

Bestämmelser om skötseln av uppgifter som gäller beredskap för undantagsförhållanden i landskapet Åland ingår i en överenskommelseförordning enligt 32 § i självstyrelselagen för

RP 137/2018 rd

Åland (republikens presidents förordning om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden, 900/2000). Förordningen gäller beredskap för undantagsförhållanden och inte direkt uppgifter som ska skötas under undantagsförhållanden. I förordningen anges att de förberedande förvaltningsuppgifter och de förberedande uppgifter av annat slag som ankommer på rikets myndigheter inom befolkningsskyddet, försörjningsberedskapen och den allmänna beredskapen inför undantagsförhållanden ska i landskapet Åland skötas gemensamt av rikets och landskapets myndigheter i enlighet med vad som bestäms i förordningen. För de uppgifter som avses i förordningen finns en samrådsdelegation för beredskapsärenden, i vilken ingår företrädare för landskapet och rikets myndigheter.

Beslut enligt 119 § i beredskapslagen om förflyttning av i landskapet bosatta personer till en ort utanför landskapet kan dock enligt 27 § 28 punkten i självstyrelselagen för Åland fattas endast med landskapsregeringens samtycke.

Genom republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (1177/2009) förtydligas behörighetsfördelningen mellan landskapet och rikets i fråga om polisväsendet (s.k. överenskommelseförordning). Enligt förordningens 1 § ska dels landskapet, dels riket svara för polisväsendet i landskapet Åland i enlighet denna förordning. Landskapets polis ska upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt utföra övriga uppgifter som hör till polisen, om inte något annat föreskrivs särskilt i lag eller förordning eller bestäms med stöd av 4 §. Rikets polis ska i landskapet svara för statens säkerhet och sköta de uppgifter som hör till skyddspolisen och centralkriminalpolisen. Polisstyrelsen beslutar om ledningen av polisverksamheten när landskapets polis deltar i dessa uppgifter. Centralkriminalpolisen har en enhet i landskapet. Rikets polis har rätt att delta i förundersökning som åklagaren leder i landskapet för utredning av ett brott som en polisman i landskapet misstänks ha begått.

Enligt 6 § i samma förordning ska Polisstyrelsen på begäran av landskapets polischef eller någon annan av denne förordnad tjänsteman lämna handräckning i frågor som gäller polisverksamheten i landskapet. Vidare finns för behandlingen av frågor som gäller tillämpningen av denna förordning en samrådsdelegation för Åland. Reservpoliserna är inte polismän utan i denna lag föreskrivs om reservpolispersonalens uppgifter, befogenheter och skyldigheter. Reservpoliserna utgör ändå en del av polisförvaltningen när de är i tjänst. Eftersom reservpoliserna inte är polismän så gäller överenskommelseförordningens reglering om polismän inte reservpoliser. Reservpoliser kan emellertid användas även på Åland genom handräckningsregleringen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lagen om reservpoliser

Det föreslås att det stiftas en lag om reservpoliser. Samtidigt föreslås det att 15 b § i polisförvaltningslagen (110/1992), där det föreskrivs om kompletterande polispersonal, upphävs.

1 §. Tillämpningsområde. I lagens första paragraf förskrivs det om lagens tillämpningsområde. I lagen föreslås bestämmelser om reservpolispersonal som bistår polisen och står under polisens direkta uppsikt. Reservpolispersonalens syfte är att trygga polisens funktionsförmåga när det inträffar något oförutsett som avviker från det normala i samhället och som kräver särskilda polisresurser. Reservpolispersonalen är avsedd att bistå och stöda polisen och dess syfte är att frigöra yrkespoliser för polisens kärnuppgifter vid störningar i samhället. I denna lag föreskrivs det hur reservpolispersonal kan tas i bruk i sådana situationer. Reservpolispersonalens syfte är i synnerhet att fungera som tilläggsresurs i uppgifter som binder polisens personresurser i stor omfattning. Exempelvis vid avspärrning av ett visst område eller dirigering av trafiken kunde i stället för en yrkespolispatrull användas en yrkespolis som leder en grupp reservpoliser. På motsvarande sätt kunde reservpoliser användas som tilläggsresurs för att utöka en yrkespolispatrull när den till exempel utför genomsökning. Då kan den yrkespolispatrull som utför genomsökningen utökas med nödvändigt antal reservpoliser. Direkt uppsikt och vad som avses med detta motiveras närmare i motiveringen till 6 §, som gäller befogenheter och skyldigheter. I lagen föreskrivs om förutsättningarna att anlita reservpolispersonal, dess uppgifter, befogenheter och utnämning i tjänsteförhållande. Reservpoliserna är inte polismän utan i denna lag och den förordning som utfärdas med stöd av den föreskrivs det uttömmande om reservpoliser.

2 §. Anlitande av reservpolispersonal. Innehållet i 15 b § om komplettering av polispersonalen i polisförvaltningslagen överförs till den nya lagen om reservpoliser. Innehållet i 15 b § 1 mom. överförs i preciserad form till 2 § i lagen. Innehållet i momentet preciseras så att i stället för kompletterande polispersonal används begreppet reservpolispersonal. Syftet med införandet av begreppet är att bättre beskriva styrkorna, vilkas syfte är detsamma som säkerhetsmyndigheternas andra reserver. Reserven kompletterar den fast anställda personalen i samhällssituationer som avviker från det normala. Utöver den gällande lagens undantagsförhållanden utökas paragrafen med störningar under normala förhållanden samt försvarstillstånd enligt lagen om försvarstillstånd. I paragrafen stryks statens säkerhet, eftersom störningar under normala förhållanden täcker statens säkerhet. En hänvisning till lagen om försvarstillstånd finns redan i den gällande lagen och i detta sammanhang fogas försvarstillstånd till paragraftexten för att beskriva situationen enligt den lagen.

I momentet föreskrivs också om ibruktagande av reservpolispersonal. Enligt 67 § i grundlagen avgörs de ärenden som hör till statsrådet vid statsrådets allmänna sammanträde eller i det ministerium som saken gäller. Vid allmänt sammanträde avgörs vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. Ibruktagandet av reservpolispersonal kan antas vara av sådan samhällspolitisk och ekonomisk betydelse att beslutsnivån borde även under normala förhållanden vara statsrådets allmänna sammanträde. Det är motiverat att statsrådet beslutar om ibruktagandet av sådan personal som finansieras med medel utanför polisens budget. Statsrådets allmänna sammanträde kan vid behov sammankallas snabbt, så även i en brådskande situation kan beslutet fattas tillräckligt snabbt. Statsrådet kan besluta om ibruktagandet inom ramen för statsbudgeten och vid behov måste ett tilläggsanslag begäras av riksdagen.

I beredskapslagen föreskrivs om förfarandet för att konstatera undantagsförhållanden samt om förfarandet för att ta i bruk befogenheter dvs. en s.k. ibruktagningsförfordning. Det förfarande som avses i beredskapslagen lämpar sig inte för beslut om ibruktagande av reservpolissystemet, utan även då kan reservpoliser tas i bruk med iakttagande av samma beslutsförfarande som vid störningar under normala förhållanden. Enligt 15 b § 1 mom. i den gällande polisförvaltningslagen kan statsrådet besluta att polisens personal ska kompletteras med särskild kompletterande polispersonal, när sådan behövs med hänsyn till statens säkerhet eller exceptionella förhållanden. I fråga om beslutsförfarandet motsvarar denna bestämmelse den tidigare regleringen i 42 § 1 mom. i polislagen (493/1995). Sålunda föreskrivs i lagen om uteslutande beslutanderätt för statsrådet i fråga om ibruktagande av reservpoliser vid störningar under normala förhållanden, under undantagsförhållanden och vid försvarstillstånd.

Statsrådet kan i sitt beslut också ange tidsmässiga, geografiska eller andra motsvarande begränsningar för användningen av reservpolispersonal. I 1 mom. anges inga tidsmässiga, geografiska eller andra begränsningar för statsrådets beslutsfattande. De situationer där reservpoliser behövs kan inte förutses på förhand inom de nämnda ramarna. Sålunda är det inte motiverat att ange särskilda begränsningar för beslutsfattandet. Statsrådet ges utrymme för prövning när det gäller ibruktagandet av reservpolispersonal, dock så att statsrådet kan självt ange begränsningar för användningen av reservpolispersonal.

Enligt 2 mom. avses med störningar under normala förhållanden sådana exceptionella tillfälliga situationer i polisverksamheten, som man inte klarar av med polisens egna resurser. Med störningar under normala förhållanden avses situationer som försämrar säkerheten i samhället eller sådana situationer där det inte är möjligt att upprätthålla allmän ordning och säkerhet med befintliga resurser. Med störningar under normala förhållanden kan också avses till exempel situationer där man börjar förbereda sig på undantagsförhållanden eller försvarstillstånd. Det ska då vara fråga om en situation där det inte är möjligt att upprätthålla allmän ordning och säkerhet med polisens egna resurser. Situationen ska alltså vara så pass exceptionell med tanke på allmän ordning och säkerhet att det är fråga om en störning under normala förhållanden, men man har ännu inte beslutat om undantagsförhållanden enligt beredskapslagen. Med störningar under normala förhållanden kan å andra sidan avses till exempel omfattande migration, då polisstyrkan överraskande måste förstärkas eller när till exempel hotbedömningen avseende terrorism har höjts till en sådan nivå att polisens resurser tar slut. Situationen borde dock vara så pass tillfällig och oförutsedd att det inte finns grunder att stärka antalet poliser på heltid för de situationer som avses i lagen.

I 3 mom. föreskrivs att statsrådet ska återta sitt beslut och avbryta anlitaandet av reservpoliser. Statsrådet bör således besluta att man upphör att anlita reservpolispersonal när det inte längre föreligger förutsättningar enligt 1 mom. att anlita reservpolispersonal och återta sitt beslut om att anlita reservpolispersonal.

3 §. Behörighetsvillkor för reservpoliser. I paragrafen föreskrivs om de allmänna behörighetsvillkoren för reservpoliser. Eftersom reservpolisernas utnämns till tjänsteförhållande efter att reservpolispersonalen tagits i bruk, bör reservpoliserna uppfylla villkoren i statstjänstemannalagen (750/1994) redan när förbindelsen om att bli reservpolis ingås med Polisstyrelsen. Av denna orsak föreskrivs i paragrafen att reservpoliserna ska uppfylla de allmänna behörighetsvillkoren i 6 och 8 § i statstjänstemannalagen. Förutom att en reservpolis ska uppfylla de allmänna behörighetsvillkoren för att bli utnämnd till tjänsteförhållande, ska han eller hon vara lämplig till sina personliga egenskaper. Av denna orsak förutsätts att Polisstyrelsen med hjälp av intervjuer försäkras om att personen i fråga är lämplig för uppgiften. Personen ska vara oförvitlig och får inte ha några sådana bindningar som äventyrar en korrekt och oberoende skötsel av uppgifterna. Personen ska vara pålitlig även i övrigt. Dessutom ska han eller hon ha genomgått den utbildning som uppgiften förutsätter med godkänt resultat. Om personen i

fråga har fått yrkespolisutbildning, behöver han eller hon inte delta i den grundläggande utbildningen innan han eller hon förbinder sig att bli reservpolis. Närmare bestämmelser om lämplighetskrav och utbildningens motsvarighet får utfärdas genom förordning.

Till skillnad från den gällande lagen börjar termen förbindelse användas för avtal, eftersom förbindelse bättre beskriver åtgärdens karaktär. Förbindelse anger att personen har förbundit sig att bli utnämnd till reservpolis när han eller hon behövs. De allmänna avtalsrättsliga bestämmelserna ska inte tillämpas på förbindelsen. I paragrafen föreskrivs dessutom till skillnad från 15 b § 2 mom. i den gällande polisförvaltningslagen att förbindelsen att verka som reservpolis ska ingås med Polisstyrelsen i stället för en enskild polisenhet. Då har Polisstyrelsen en övergripande uppfattning av antalet reservpoliser, var de är placerade geografiskt samt deras yrkesfärdigheter och erfarenhet. Till paragrafen fogas också till skillnad från den gällande paragrafen ett villkor om genomgången grundläggande utbildning innan förbindelsen ingås. Enligt 15 § får närmare bestämmelser om villkoren och innehållet i förbindelsen utfärdas genom förordning.

Enligt 2 mom. ska det göras normala säkerhetsutredningar av reservpoliser redan innan de antas till reservpolisutbildningen med tanke på att de kan bli utnämnda till statliga tjänster. Säkerhetsutredningarna bör vara gjorda eftersom det inte bör finnas sådana personer i reserven som inte kan utnämnas till tjänsteförhållande hos staten om reservpolispersonalen tas i bruk. Utbildning ska inte heller ges sådana personer som inte kan bli utnämnda till tjänsteförhållande som reservpolis. Dessutom kan situationen kräva att reservpolispersonalen tas i bruk mycket snabbt, varvid det inte ens nödvändigtvis finns tid att genomföra säkerhetsutredningsprocessen före utnämningen till tjänsteförhållande.

4 §. Reservpolisers uppgifter vid störningar under normala förhållanden. I paragrafen föreskrivs om reservpolisers uppgifter vid störningar under normala förhållanden. Uppgifter vid störningar under normala förhållanden som förutsätter utövande av reservpolisers befogenheter är enligt paragrafen att upprätthålla allmän ordning och säkerhet under allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster (530/1999). Reservpoliser kan dessutom utföra i vägtrafiklagen (267/1981) avsedd reglering av trafiken, säkerhetskontroller, bevakning av avspärrade områden samt transport och bevakning av personer som gripits. Avsikten är uttryckligen att reservpolispersonalen ska frigöra fast anställd polispersonal för krävande operativa polisuppgifter. De uppräknade uppgifterna förutsätter inte befogenheter som ingriper i kärnan i de grundläggande fri- och rättigheterna eller som hänför sig till polisens centrala uppgifter, utan uppgifterna kan utföras även med kortare utbildning och man behöver i princip inte använda till exempel maktmedel för att utföra dem.

Enligt 2 mom. kan reservpoliser utföra också andra uppgifter som stöder polisens verksamhet där man inte behöver utöva polisbefogenheter. Detta betyder att som reservpoliser kan antas sakkunniga, till exempel cyberexperter, som med sin expertis kan stöda polisens operativa verksamhet, samt personer som utför administrativa polisuppgifter, till exempel tar emot tillståndsansökningar eller utför uppgifter i anslutning till underhåll av informationssystemen. Syftet med sådana reservpoliser är likaså att frigöra polisens egna resurser för polisens kärnuppgifter. Dessa personer ska inte utöva polisbefogenheter utan stöda polisverksamheten med sitt kunnande. Det behövs inte detaljerade bestämmelser om stödpersonalens uppgifter i lagen, utan i lagen föreskrivs detaljerat endast om sådana uppgifter för reservpoliserna som förutsätter utövande av polisbefogenheter. Att uppgifter som stöder polisens verksamhet nämns i lagen är snarare av informativ karaktär än en sak som kräver en lagbestämmelse som stöd. För tydlighetens skull är det ändå skäl att i reservpolislagen nämna alla uppgifter där reservpolis-systemet kan utnyttjas. Uppgiften i sig medför ingen befogenhet, så inte heller av denna orsak är det problematiskt att saken nämns i paragrafen.

5 §. Reservpolisers uppgifter under undantagsförhållanden och försvarstillstånd. Under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen och försvarstillstånd enligt lagen om försvarstillstånd finns ett särskilt och accentuerat behov av reservpolispersonal. Även i sådana situationer vilar det på polisens ansvar att upprätthålla den inre säkerheten samt allmän ordning och säkerhet. Genom att tillämpa beredskapslagen försöker man bland annat skydda befolkningens trygghet, hälsa och försörjning samt upprätthålla rättsordningen, de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna. Avsikten är att minska de olägenheter som undantagsförhållanden medför för befolkningen och samhället, säkra tryggheten samt fördela knappa resurser så rättvist som möjligt. I dessa situationer behöver polisen reservpolispersonal som kan stöda polisens verksamhet och som vid behov kan utföra alla polisuppgifter. Under undantagstillstånd och även under försvarstillstånd sköts polisens alla kärnuppgifter i första hand av polisen, men i dessa situationer utgör reservpoliserna ett nödvändigt komplement till polisen som, om situationen kräver det, kan utföra alla polisuppgifter.

6 §. Befogenheter och skyldigheter. I 1 mom. föreskrivs att en reservpolis får använda de befogenheter som är nödvändiga för att utföra de lagstadgade uppgifter som han eller hon har fått utbildning för och som det föreskrivs närmare om i polislagen. Bestämmelser om behövlig grundläggande utbildning för reservpoliser ingår i 10 § i denna lag. Reservpoliser ska få samma utbildning som yrkespoliser i användning av maktmedel och maktmedelsredskap.

Till de befogenheter som reservpoliser får använda hör den allmänna befogenheten att identifiera personer enligt 2 kap. 1 § i polislagen. Nästan alla uppgifter som polisen utför förutsätter att personers identitet utreds och i detta syfte kan även reservpoliser vid behov förutsätta att en medborgare uppger sin identitet. Till reservpolisernas uppgifter hör bevakning och upprätthållande av allmän ordning och säkerhet under offentliga tillställningar, så för att utföra denna uppgift måste de kunna gripa personer för att skydda dessa samt för att skydda mot brott och störningar på det sätt som föreskrivs i 2 kap. 2 § 1 och 3 mom. i polislagen. Dessutom ska reservpoliser på det sätt som avses i 3 § 1 mom. i det kapitlet kunna gripa efterlysta på samma grunder, dvs. om en reservpolis påträffar en efterlyst när reservpolisen utför sitt uppdrag. I sådana situationer ska reservpolisen överlämna uppdraget till en polisman i ett så tidigt skede som möjligt. Reservpoliser kan också utföra genomsökningar i anslutning till polisundersökning för att gripa en person.

För att skydda hemfrid och offentlig frid har reservpoliser också rätt att gå in i utrymmen som skyddas av hemfrid eller offentlig frid på det sätt som föreskrivs i 2 kap. 5 § 1 mom. i polislagen. Dessutom ska reservpoliser från allmännyttig synpunkt ingripa kunna i gärningar och händelser som äventyrar liv, hälsa eller personlig frihet eller där en betydande egendoms- eller miljöskada är överhängande på det sätt som avses i 6 § i det kapitlet. I detta syfte har reservpoliser likaså rätt att gå in i utrymmen som skyddas av hemfrid eller offentlig frid. I 2 kap. 7 § föreskrivs om möjligheten att använda våld för att öppna en plats som är föremål för en åtgärd. Denna möjlighet kan vara nödvändig för att vidta åtgärder enligt 5 § och 6 §.

Reservpoliser kan också ha i uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet under allmänna sammankomster och offentliga tillställningar samt att bevaka avspärrade områden. För att utföra dessa uppgifter kan reservpoliserna behöva möjlighet enligt 2 kap. 10 § 1 mom. i polislagen att avlägsna en person från en plats för att skydda mot brott och störningar.

Trafikreglering kan höra till reservpolisers uppgifter och i detta syfte bör reservpoliser också ha möjlighet att stoppa och flytta fordon enligt 2 kap. 11 § i polislagen. Dessutom kan det höra till reservpolisers uppgifter att utföra i 12 § avsedda säkerhetskontroller i polisens lokaler samt i 13 § avsedda säkerhetsvisitationer när ett uppdrag förutsätter det, och i samband med dessa bör de ha möjlighet att på det sätt som avses i 14 § omhänderta farliga föremål och ämnen som personen har. För att reservpoliser ska ha möjlighet att utföra sina uppgifter och använda de

befogenheter som är nödvändiga för uppgifterna så måste de vid behov också kunna begränsa en persons rörelse- och handlingsfrihet genom att använda fängsel på det sätt som avses i 20 §. Därför ingår handbojor i deras utrustning.

Varning om användning av maktmedel på det sätt som avses i 2 kap. 18 § i polislagen ska alltid ges på samma sätt som när yrkespoliserna använder eller ha för avsikt att använda maktmedel.

I 3 kap. i polislagen föreskrivs om säkerhetskontroller i polisens lokaler. Reservpoliserna kan också ges i uppgift att utföra säkerhetskontroller som avses i det kapitlet.

I 2 mom. föreskrivs att reservpoliserna får under undantagsförhållanden och försvarstillstånd använda alla befogenheter enligt polislagen för att utföra sina uppgifter som de har fått utbildning för. Reservpolisernas uppgifter under undantagsförhållanden och försvarstillstånd är inte begränsade direkt med stöd av lag, så de bör av denna orsak kunna använda alla befogenheter som är nödvändiga för att utföra uppgifterna och som de har fått utbildning för.

I 3 mom. föreskrivs att reservpoliserna använder alltid befogenheterna för att bistå en polisman och under dennes direkta uppsikt. Detta betyder att en reservpolisstyrka som utför ett uppdrag ska ha en utsedd yrkespolis vars uttryckliga tjänsteuppdrag är att leda reservpolisstyrkan. Denna yrkespolis ska åtminstone stå i radiokontakt med reservpolisstyrkan och ska ha möjlighet att utan dröjsmål förflytta sig fysiskt till platsen när uppdraget kräver det. Reservpoliserna ska agera i enlighet med anvisningarna från den yrkespolis som leder dem och omedelbart meddela all användning av befogenheter. En reservpolis ansvarar för sina åtgärder inom ramen för de anvisningar och order som han eller hon fått. Yrkespolisen ansvarar åter för övervakning och handledning av reservpoliserna. Direkt uppsikt betyder således att polismannen har möjlighet att ingripa i reservpolisens åtgärder ifall reservpolisen överskrider sina befogenheter. När reservpoliserna utför uppgifter bland medborgarna står de alltid under närmare direkt uppsikt och reservpoliserna kan till exempel inte börja företa en genomsökning i ett hemfridskyddat utrymme utan att en polisman är med. Med direkt uppsikt framhävs att en reservpolis inte är en självständig aktör utan reservpolisens syfte är att uttryckligen stöda polisen och därigenom också frigöra polismän så att de kan utföra polisens kärnuppgifter. Hur nära direkt uppsikt ska bedömas utifrån det uppdrag som reservpolisen skickas ut på. Om det är sannolikt att befogenheter krävs under uppdraget bör uppsikten vara närmare än under ett uppdrag som sannolikt inte kräver befogenheter. Reservpolisen svarar på grund av sitt tjänsteansvar för sina egna åtgärder och med direkt uppsikt avses inte att polismannen ansvarar för allt som reservpolisen gör. Reservpolisen ska dessutom följa alla order, föreskrifter och anvisningar som den polisman som förordnats till hans eller hennes förman, dvs. att ha honom eller henne under uppsikt, ger.

Bestämmelser om reservpolisernas skyldigheter finns i 1 kap. i polislagen, där det bestäms i de principer som styr polisverksamheten, i 7 kap., där det föreskrivs om polisens tystnadsplikt och tystnadsrätt, och i 8 kap., där det föreskrivs om skadestånd. Däremot föreskrivs det i denna lag om de befogenheter som reservpoliserna behöver för att utföra sina uppgifter. Vid störningar under normala förhållanden kan reservpoliserna inte använda alla polisbefogenheter, utan endast de som är nödvändiga för att utföra de uppgifter som angetts särskilt för störningar under normala förhållanden.

7 §. Rätt att använda maktmedel. För att utföra uppdrag vid störningar under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden och försvarstillstånd får en reservpolis använda sådana maktmedel som är nödvändiga och anses försvarliga för att avlägsna en person från en plats, hindra att en frihetsberövad flyr, avlägsna ett hinder eller förhindra ett överhängande brott eller någon annan farlig gärning eller händelse. Rätt att använda maktmedel i samband

RP 137/2018 rd

med att ovannämnda befogenheter utövas förutsätter alltid motstånd, med undantag av gripande, där användning av maktmedel är berättigat inte bara vid motstånd utan också om den som ska gripas flyr. Motståndet kan vara antingen aktivt, då det ofta omfattar även ett angrepp på reservpolisens integritet, eller passivt. Som ett exempel på det sistnämnda motståndet kan nämnas att en person som ska avlägsnas håller fast i dörrhandtaget för att hindra avlägsnandet.

Maktmedlen ska förutom nödvändiga alltid vara även försvarliga. Frågan om maktmedlen kan försvaras ska bedömas utifrån hur den person som är föremål för åtgärden uppträder, hur viktigt och brådskande uppdraget är, motståndets farlighet och övriga omständigheter. Kriterierna motsvarar kriterierna för användning av maktmedel i 4 kap. 6 § i strafflagen.

Vid användningen av maktmedel ska man således iaktta proportionalitetsprincipen, dvs. det använda maktmedlet ska stå i rätt proportion till den eftersträvade fördelen. Enbart passivt motstånd berättigar sällan till kraftiga maktmedel. I sista hand kan det också förekomma situationer där man helt borde avstå från att använda maktmedel, om det intresse som ligger till grund för deras användning måste betraktas som mycket litet i förhållande till den skaderisk som hänför sig till användningen av maktmedlen. I en situation där den som ska gripas flyr ska de maktmedel som används på motsvarande sätt vara lindrigare än när den som ska gripas gör aktivt motstånd.

Rätten att använda maktmedel i samband med gripande även när den som ska gripas flyr, baserar sig på att det föreskrivs om motsvarande rätt för var och en i bestämmelsen om allmän rätt att gripa i 2 kap. 2 § i tvångsmedelslagen.

Reservpolisers rätt till nödvärn baserar sig fortfarande på bestämmelsen om nödvärn i 4 kap. 4 § i strafflagen, och den föreslagna paragrafen begränsar inte denna rätt. Det kan således bli aktuellt att bedöma reservpolisers användning av maktmedel till följd av ett angrepp på en reservpolis integritet eller en utomstående person även som nödvärn.

I 2 mom. föreslås en hänvisning till strafflagens bestämmelser om straffrihetsgrunder och lindring av straffansvar vid överdriven användning av maktmedel. Hänvisningen behövs av informativa skäl.

I 3 mom. föreskrivs om maktmedelsredskap som är tillåtna för reservpoliser vid störningar under normala förhållanden. De är gasspray som avses i 11 § i skjutvapenlagen (1/1998), elpistoler, handbojor, högst 70 centimeter långa batonger och teleskopbatonger. De tillåtna maktmedelsredskapen motsvarar således väktares maktmedelsredskap enligt lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) med den skillnaden att reservpoliser inte får bära skjutvapen enligt 2 § i skjutvapenlagen vid störningar under normala förhållanden. Däremot får reservpoliser använda elpistol.

I 4 mom. föreskrivs om tillåtna maktmedelsredskap och att på maktmedelsredskap tillämpas samma bestämmelser som för yrkespoliser, dvs. polislagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Likaså ska man alltid få tillräcklig utbildning för användning av maktmedel på det sätt som föreskrivs i polislagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Reservpoliser ska således få motsvarande utbildning i användning av maktmedel som poliser. Polisstyrelsen ansvarar för utbildningens motsvarighet och tillräcklighet. I utbildningen ska det också vara möjligt att tillgodoräkna tidigare utbildning i användning av maktmedel som förvärvats som ett led i till exempel militärpolisutbildning eller polisutbildning.

I 4 mom. föreskrivs att i fråga om beredskap för och varning om användning av maktmedel tillämpas samma bestämmelser som för polisen. Även reservpoliser ska självständigt varna om användning av maktmedel. Till de viktigaste principerna för att styra användningen av makt-

medel hör proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet, som det föreskrivs om i 1 kap. 3 och 4 §. Även i samband med användning av maktmedel kan det bli aktuellt att informera om grunden för en åtgärd (1 kap. 7 §) eller att ange sin ställning som polisman (1 kap. 8 §). Det sistnämnda kan anses nödvändigt i en situation där det är nödvändig att uppmana den person som är föremål för åtgärden att avstå från sitt förfarande (till exempel motstånd) och där personen inte vet att den som framför uppmaningen är en polisman.

8 §. Användning av skjutvapen. I polisens arbete är det normalt att vilket vardagligt polisuppdrag som helst överraskande kan förvandlas till en maktmedels- eller nödvärnssituation. I dessa situationer kan polisen som en extrem sistahandsåtgärd i enlighet med proportionalitetsprincipen bli tvungen att till och med använda skjutvapen. En sådan situation kan uppstå när som helst när polisen patrullerar i staden utan de utför något konkret enskilt uppdrag. Reservpoliserna ska inte ha rätt att använda skjutvapen vid störningar under normala förhållanden. Under undantagsförhållanden och försvarstillstånd kan det dock förekomma sådana störningar i samhällssituationen att även reservpoliserna måste kunna bistå yrkespoliserna med fulla befogenheter och i så fall ska de också kunna ges skjutvapen. Reservpoliserna ska även i dessa situationer bistå polisen och stå under polisens direkta uppsikt. Polisen kan sålunda uppmana reservpoliserna att agera. Då kan användning av skjutvapen komma i fråga om maktmedel i sista hand.

9 §. Personkort, uniform och utrustning. I 1 mom. föreskrivs att en reservpolis ska ha ett personkort som identifierar hans eller hennes ställning. På samma sätt som en polis vid behov ska visa upp sitt tjänstemärke så ska en reservpolis visa upp sitt personkort. Av personkortet ska framgå ställningen som reservpolis. Personkortet ska vara fastställt av Polisstyrelsen på det sätt som anges i 11 § 2 mom. i statsrådets gällande förordning om polisen (1080/2013). Bestämmelsen motsvarar det som föreskrivs om angivande av ställning som polisman och identifiering av polismän i 1 kap. 8 § i polislagen.

I 2 mom. föreskrivs att en reservpolis ska bära en uniform som motsvarar polisens uniform och där ställningen som reservpolis anges. Regleringen motsvarar polislagens reglering om uniformer i 1 kap. 10 § 3 mom. i polislagen.

I 3 mom. föreskrivs om utrustande av reservpoliserna med skydds- och maktmedelsredskap. Reservpoliserna får ingen annan utrustning än vad de nödvändigtvis behöver för sina uppgifter och befogenheter. I paragrafen preciseras också att användning av maktmedel förutsätter att användaren upprätthåller tillräcklig utbildning och kompetens. Således kan till exempel personer med polis- eller militärpolisutbildning som hör till reservpolispersonalen tillåtas använda maktmedel.

10 §. Utbildning för reservpolispersonal. I paragrafen föreskrivs om reservpolisernas utbildning. En reservpolis måste för det första få grundläggande utbildning för reservpoliserna som ett villkor för att ingå förbindelse med Polisstyrelsen och sålunda bli godkänd som reservpolis. Färdigheterna måste dessutom upprätthållas årligen genom utbildning och praktiska övningar, som Polisstyrelsen fattar beslut om. Deltagande i utbildning och övningar ska vara ett villkor för att vara verksam som reservpolis. I den grundläggande utbildningen för reservpoliserna ska ingå åtminstone utbildningen för tillfälliga väktare inom den privata säkerhetsbranschen, vars innehåll regleras närmare genom förordning av inrikesministeriet. Övriga delar av utbildningen ska härledas från examensstrukturen för yrkeshögskoleexamen för polis och omfattar de delområden som hänför sig till reservpolisernas uppgifter och befattningsbeskrivning. Det är inte motiverat att utbildningens kvantitet eller omfattning motsvarar de studiehelheter som hänför sig till yrkeshögskoleexamen för polis. Däremot ska den grundläggande utbildningen för reservpoliserna täcka de ämnesområden som kan härledas från examen i fråga och som överensstämmer med reservpolisernas uppgifter och befattningsbeskrivning. I fråga om dessa ämnesom-

råden ska utbildningen innefatta tillräckliga grunder med beaktande av att reservpoliserna kommer att utföra sina uppgifter under uppsikt av en yrkespolis. Ett undantag från ovan nämnda huvudregel utgör utbildningen i maktmedelsredskap, som ska motsvara den utbildning som ges yrkespoliserna. Närmare bestämmelser om utbildningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Utbildningen ska i första hand genomgå på fritiden, under semestrar eller annan ledighet från arbetet. Det föreskrivs inte om skyldighet att bevilja tjänstledighet eller annan ledighet för utbildningen, utan deltagande i utbildningen ska diskuteras med arbetsgivaren. Av reservpoliserna förutsätts således tillräckligt engagemang och intresse baserat på frivillighet så att de själva ordnar sitt deltagande i den utbildning som uppdraget förutsätter.

11 §. Hävande av förbindelse. På ovannämnt sätt börjar till skillnad från den gällande lagen termen förbindelse användas för avtal, eftersom förbindelse bättre beskriver åtgärdens karaktär. Förbindelse anger att personen har förbundit sig att bli utnämnd till reservpolis när beslut om att ta i bruk reservpolispersonal fattas. De avtalsrättsliga bestämmelserna tillämpas inte på förbindelsen. Det föreskrivs om förbindelsen i denna lag och preciserande bestämmelser får utfärdas genom förordning. I paragrafen föreskrivs om hävande av en reservpolisförbindelse enligt 3 §. I paragrafen föreskrivs att förbindelsen att verka som reservpolis kan hävas när som helst av antingen den berörda personen eller Polisstyrelsen. Verksamheten som reservpolis förutsätter så pass stort intresse och engagemang att den måste vara frivillig. I det skedet då en reservpolis anser att han eller hon inte vill eller kan delta i reservpolisverksamheten eller inte vill bli utnämnd till tjänsteförhållande som polis, kan han eller hon häva sin förbindelse. Även Polisstyrelsen fäster uppmärksamhet vid motivationen, engagemanget och motsvarande saker, och kan också häva förbindelsen om den anser att personen inte längre har förutsättningar att verka som reservpolis och det inte kan komma i fråga att utnämna honom eller henne till tjänsteförhållande vid polisförvaltningen.

Eftersom reservpoliser befrias från i värnpliktslagen avsedd militärtjänst under mobilisering, så har de som förbundit sig att bli reservpoliser ingen möjlighet att häva sin förbindelse under försvarstillstånd, om det står klart att syftet med hävandet av förbindelsen är att undgå skyldigheter enligt lagen om försvarstillstånd eller värnpliktslagen. En reservpolisförbindelse medför inte allmän befrielse från värnpliktstjänstgöring. Om en person inte längre är tillgänglig som reserv för polisen, ska personen utgöra reserv för Försvarsmakten i enlighet med de villkor som värnpliktslagen eventuellt anger. Av denna orsak ska Polisstyrelsen informera Försvarsmakten om en förbindelse hävs.

12 §. Utnämning av reservpoliser till tjänsteförhållande. Det är fråga om utövning av offentlig makt bland annat när en person med stöd av sina lagfästa befogenheter ensidigt beslutar om någon annans fördel, rätt eller skyldighet eller meddelar en föreskrift som är förpliktande för någon annan eller på något annat sätt ingriper i någon annans fördel eller rätt genom faktiska åtgärder. Riksdagens förvaltningsutskott har betonat i sitt utlåtande (FvUU 8/1998 rd) att en person bör anställas i tjänsteförhållande redan när uppgifterna innefattar ringa utövning av offentlig makt. Utövning till tjänsteförhållande för viss tid ska inte användas för att kringgå de statsförfattningsrättsliga kraven. I paragrafen föreskrivs om utnämning av reservpoliser till tjänsteförhållande för viss tid när statsrådet har fattat beslut om att ta i bruk reservpersonal. Tjänsteförhållandet ska vara ett tjänsteförhållande hos polisförvaltningen och den använda beteckningen reservpolis. I samband med utnämningen ska man i mån av möjlighet försäkra sig om att personen fortfarande uppfyller de villkor som statstjänstemannalagen ställer för anställning. Personen ska ha uppfyllt villkoren i samband med att han eller hon antogs till reservpolispersonalen, men det är skäl att försäkra sig om att villkoren fortfarande är uppfyllda, om det är möjligt med hänsyn till hur brådskande situationen är.

Paragrafens 2 mom. motsvarar regleringen i lagen om militär krishantering (211/2006) samt lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004), för genom att rekrytera reservpolis styrks samhällets viktiga verksamhetsförutsättningar och uppgiften kan som verksamhetsform anses ligga nära krishanteringsuppgifter. Reservpolispersonalens syfte är att stärka polisen vid allvarliga störningar eller under undantagsförhållanden, så dessa uppgifter kan anses ligga nära motsvarande krishanteringsuppgifter som är riktade utomlands. Med tanke på säkerheten i samhället och beredskapen för störningar är det viktigt att säkerställa polisens verksamhetsförutsättningar och polisens beredskap även med avseende på Finlands suveränitet och centrala samhällsintressen, och av denna orsak måste förutsättningarna att få tjänstledighet vara åtminstone på samma nivå som vid krishanteringsuppgifter. Av denna orsak är det skäl att föreskriva om reservpolisernas rätt till tjänstledighet på samma sätt som för dem som deltar i krishantering. Sålunda ska en person som är statsanställd och som har utnämnts till ett anställningsförhållande enligt denna lag ha rätt att få tjänstledighet eller befrielse från arbetet för den tid anställningsförhållandet varar. Längden på en reservpolis tjänsteutnämning bestäms fall- och uppgiftsspecifikt samt beroende på hur länge störningen i samhället kan antas pågå. Reservpolisens tjänsteutnämning ska kunna förlängas, om polisen fortfarande behöver komplettera sin personal med reserven. Utgångspunkten ska dock vara så korta tjänsteutnämningar som möjligt, eftersom det är fråga om ett undantag när reserven tas i bruk och polisens normala verksamhet bör inte överlåtas på reservpolis för någon lång tid. Polisens ska i princip kunna klara sig inom ramen för sina normala resurser genast när den situation som avses i paragrafen är över.

Enligt 3 mom. får ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande inte avslutas för att den som har det blir utnämnd till ett anställningsförhållande enligt denna lag och denne får inte heller sägas upp under anställningsförhållandet. Genom denna bestämmelse föreskrivs om motsvarande anställningsskydd för andra offentligt anställda än statsanställda och för privatanställda som vad stats- och kommunalt anställda har. Skyldigheten att bevilja tjänstledighet och befrielse från arbetet föreslås ändå inte omfatta utbildningen för reservpolisuppgifter. Även om utbildningen är en förutsättning för att höra till reservpolispersonalen och ingå förbindelse med Polisstyrelsen, försöker man undvika att ställa orimliga krav på arbetsgivarna. Reservpoliserna bör vara så pass engagerade och intresserade av att klara av uppgiften att de är beredda att genomgå den utbildning som krävs på sin fritid. En person som förbundit sig att verka som reservpolis ska dessutom upprätthålla sin kompetens och därför genomgå även fortbildning för att hålla förbindelsen i kraft. Inte heller för denna fortbildning åläggs arbetsgivaren skyldighet att bevilja tjänstledighet eller befrielse från arbetet.

I 4 mom. sägs att efter att anställningsförhållandet som reservpolis avslutats eller avbrutits ska person återtas i samma arbete som han eller hon hade före anställningsförhållandet eller i därmed jämförbart arbete. Beträffande förfarandet hänvisas i momentet på samma sätt som i lagen om militär krishantering till lagen om fortbestånd av arbetsavtals- och tjänsteförhållande för den som fullgör skyldighet att försvara landet (305/2009).

13 §. Avslutande av anställningsförhållande. I 25 § i statstjänstemannalagen föreskrivs om uppsägningsgrunder som utgörs av skäl som beror av personen eller hans eller hennes uppträdande. Skäl som beror av personen är bland annat en väsentlig och bestående nedgång i tjänstemannens arbetsförmåga och tjänstemannen på grund härav har rätt till invalidpension. Skäl som beror av tjänstemannen ska vara synnerligen vägande för att tjänsteförhållande ska kunna sägas upp.

I 27 § i statstjänstemannalagen föreskrivs om grunder för uppsägning av ekonomiska och produktionsmässiga orsaker. Uppsägningsgrunder kan då vara att tjänstemannens arbete minskat konkret samt att ämbetsverkets möjligheter att erbjuda tjänstemannen arbete har försämrats.

På grund av den i denna lag avsedda reservpolispersonalens exceptionella ställning föreskrivs i paragrafen att utöver bestämmelserna i statstjänstemannalagen får ett anställningsförhållande som avses i denna lag sägas upp, om den uppgift i vilken personen i fråga har placerats upphör. En reservpolis anställs i ett tjänsteförhållande för viss tid, trots att det inte alltid är möjligt att exakt ange på förhand hur länge den situation varar för vilken det har ansetts nödvändigt att komplettera polisen med reservpoliser. Därför måste det också vara möjligt att säga upp tjänsteförhållandet om den situation där reserven har behövts upphör och det således inte längre finns något behov av eller några uppgifter för reservpoliser. I 13 § kompletteras regleringen i 27 § i statstjänstemannalagen och tolkningspraxis beträffande 27 § när det gäller minskade uppgifter gäller således inte en situation där statsrådet återtar sitt beslut om anlitan av reservpolispersonal. Den statliga arbetsgivaren har ingen möjlighet att förutse hur länge situationerna varar, men kan till exempel utreda om polisen har möjlighet att erbjuda en person uppgifter för återstoden av anställningsförhållandet. Den statliga arbetsgivaren åläggs ändå ingen sysselsättningsskyldighet i ett sådant fall. Vid uppsägning av tjänsteförhållande iakttas statstjänstemannalagen. Regleringen motsvarar även i detta avseende lagen om civilpersonals deltagande i krishantering. Utnämning till tjänsteförhållande som reservpolis motsvarar på ovan angivet sätt delvis situationer där en person utnämns till civila krishanteringsuppgifter.

14 §. Reservpolisregister. Behandlingen av personuppgifter som gäller reservpoliser faller inom tillämpningsområdet för EU:s allmänna dataskyddsförordning (2016/679). Vid behandlingen av personuppgifter som gäller reservpoliser ska således iakttas det som föreskrivs i dataskyddsförordningen och i förslaget till dataskyddslag (RP 9/2018) som stöder sig på förordningen. Enligt den anvisning om yttranden om lagstiftning som dataombudsmannens byrå meddelade den 16 oktober 2017 ska lagstiftaren förankra den rättsliga grunden för den föreslagna behandlingen i ett tillämpligt led i artikel 6 i dataskyddsförordningen, så att det är möjligt att bedöma förhållandet mellan den rättsliga grunden för behandlingen och det nationella spelrummet. När det nationella spelrummet i artikel 6.1 c eller e i dataskyddsförordningen utnyttjas får den nationella lagstiftningen innehålla mer specifika bestämmelser för att anpassa tillämpningen av förordningens bestämmelser genom att närmare fastställa specifika krav för uppgiftsbehandlingen och andra åtgärder vilka gäller de allmänna villkor som ska gälla för den personuppgiftsansvariges behandling, vilken typ av uppgifter som ska behandlas, vilka registrerade som berörs, de enheter till vilka personuppgifterna får lämnas ut och för vilka ändamål, ändamålsbegränsningar, lagringstid samt typer av behandling och förfaranden för behandling, inbegripet åtgärder för att tillförsäkra en laglig och rättvis behandling, däribland för behandling i andra särskilda situationer enligt kapitel IX.

Behandlingen av personuppgifter för att upprätthålla reservpolispersonal uppfyller villkoren i artikel 6.1 c och e i dataskyddsförordningen. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 14/2018 rd) särskilt lyft fram behovet av reglering i de fall där personuppgifterna behandlas av en myndighet. Enligt artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen är behandling laglig, om behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Enligt led e är behandling laglig, om behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Eftersom det i förslaget är fråga om en myndighets behandling av personuppgifter, kan behandlingen inte vara beroende av enbart den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen, utan det ska föreskrivas om den genom lag.

Polisstyrelsen ska föra ett personregister över reservpolispersonalen. Syftet med registret är att göra det möjligt att anlita personal för reservpolisuppgifter samt att anta personer till reservpolispersonalen. Personuppgiftsansvarig är Polisstyrelsen. I registret får föras in de uppgifter om reservpolispersonalen som behövs för att upprätthålla reservpolisystemet. Eftersom reservpolispersonalen utnämns till tjänsteförhållande hos staten efter att systemet tagits i bruk, kan 4 § i matrikellagen tillämpas på de uppgifter som förs in om dem redan när reservpolisystemet

upprätthålls. I registret kan alltså lagras uppgifter om de uppgiftskategorier som avses i 4 § i matrikellagen och vid behov också uppgifter om straff.

Enligt 2 mom. får personuppgifter utlämnas till Försvarsmakten för att förordna värnpliktiga till utbildning och uppdrag samt för att organisera tjänstgöringen. Reservpoliserna ska stå till polisens förfogande under försvarstillstånd och undantagsförhållanden. Av denna orsak måste de vara befriade från värnplikt som avses i värnpliktslagen under mobilisering. I detta syfte är det nödvändigt att kunna utlämna personuppgifter med Försvarsmakten. Det kan också vara nödvändigt att utlämna uppgifter av någon annan orsak som nämns i paragrafen, såsom för att ordna utbildning eller annan tjänstgöring.

Enligt 3 mom. ska uppgifterna dock avföras ur registret om förbindelsen med Polisstyrelsen hävs, och uppgifterna får användas endast för syftet som har att göra med upprätthållandet av reservpolispersonalen. Uppgifterna ska avföras senast två år efter det att förbindelsen hävts. Det kan vara nödvändigt att spara uppgifterna en tid efter det att förbindelsen hävts, om personen till exempel skulle besluta att komma tillbaka som reservpolis, varvid hans eller hennes utbildningsuppgifter kan behövas.

I 4 mom. sägs vidare att om en person utnämns till tjänsteförhållande hos staten, så kan reservpolisens personuppgifter i och efter tjänsteförhållandet behandlas på samma sätt och med iakttagande av samma lagstiftning som för andra tjänstemän inom polisförvaltningen.

15 §. Närmare bestämmelser. Statsrådet får utfärda en förordning med närmare bestämmelser om reservpolispersonalens utrustning och utbildning, utbildningens motsvarighet, lämplighet, personkort, inkallande i tjänst samt om villkoren i förbindelsen och tillvägagångssätten i anslutning till förbindelsen.

16 § Ikraftträdande. Paragrafen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

1.2 Lagen om ändring av polislagen

1 kap. Allmänna bestämmelser

10 §. Uniform. I 3 mom. föreslås att begreppet "*kompletterande polispersonal*" ändras till begreppet "*reservpolis*".

1.3 Lagen om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen

7 §. Det föreslås att 7 punkten, där det föreskrivs om inrikesförvaltningens tjänster, ändras så att den utökas med tjänsteförhållande för viss tid för reservpoliserna. Syftet med ändringen är att endast finska medborgare kan utnämnas till reservpolitistjänster för viss tid liksom till polismannatjänster.

1.4 Lagen om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

17 §. Undantag från tillämpningsområdet. Enligt 17 § 1 mom. 2 punkten i skjutvapenlagen (1/1998) tillämpas lagen inte på innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som statsanställda, studerande vid statens läroinrättningar eller de som fullgör militärtjänst på grundval av värnplikten och de som fullgör frivillig militärtjänst innehar. Dessa personer innehar skjutvapen som ägs av staten för skötseln av sina uppgifter.

Det ska förutsättas skjutskicklighet av reservpolispersonalen. För att säkerställa att till exempel polislinnärningen vid behov kan ordna kompletterande skjututbildning och skjutövningar

för reservpoliser utan att det krävs att de har vapentillstånd eller att utbildningen eller övningarna måste genomföras som övervakad användning enligt 88 § i skjutvapenlagen med de begränsningar som berör denna, föreslås att 17 § 1 mom. utökas med en ny 15 punkt. Enligt den gäller skjutvapenlagen inte skjututbildning eller skjutövningar för reservpoliser, som ordnas av polisen och som genomförs med skjutvapen som ägs av staten under ledning och uppsikt av en polisman. Den föreslagna bestämmelsens ordalydelse motsvarar i stor utsträckning den gällande 1 mom. 4 punkten, enligt vilken övningar och tävlingar som hänför sig till det frivilliga försvarsarbetet och leds av en anställd vid försvarsmakten står utanför skjutvapenlagens tillämpningsområde. Förutsättningen är dock att ovannämnda tillfällen ordnas av polisen och under ledning och uppsikt av en polisman som handlar under tjänsteansvar. För att säkerställa att utbildningen och övningarna är högklassiga och trygga föreslås också att ett villkor ska vara att skjutvapen som ägs av staten används i verksamheten.

Bestämmelsen behövs också för att säkerställa att skjututbildning och skjutövningar som hänför sig till denna utbildning inte anses höra till skjutvapenlagens tillämpningsområde.

1.5 Lagen om ändring av 98 § i beredskapslagen

1 §. *Begränsningar i fråga om arbetsförordnanden.* I 1 mom. 4 punkten förslås att begreppet ”kompletterande polisuppgifter” ändras till begreppet ”reservpolisuppgifter”.

1.6 Lagen om upphävande av 15 b § i polisförvaltningslagen

1 §. *Komplettering av polispersonalen.* I 1 § föreskrivs det om upphävande av 15 b § i polisförvaltningslagen. I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om reservpoliser, varvid paragrafens innehåll i ändrad form överförs till den föreslagna nya lagen, och paragrafen blir således onödig.

2 §. *Ikraftträdande.* Paragrafen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

2 Närmare bestämmelser

Enligt 13 § i lagen om reservpoliser får bestämmelser om reservpolisernas utrustning, utbildning och förbindelse utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Befogenheter vid störningar under normala förhållanden

I 124 § i grundlagen föreskrivs om överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter. Enligt paragrafen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter. Enligt förarbetena till grundlagen och grundlagsutskottets praxis anses som betydande utövning av offentlig makt till exempel på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller att på något annat konkret sätt ingripa i en enskild persons grundläggande fri- och rättigheter (se t.ex. GrUU 20/2002 rd, s. 3/I och RP 1/1998 rd, s. 179/II). Denna uppfattning motsvarade grundlagsutskottets tolkningspraxis dittills att det i

RP 137/2018 rd

princip kräver grundlagsordning för att anförtro andra än myndigheter rätt att använda maktmedel (GrUU 1/1994 rd, s. 3/II). Andra än myndigheter hade kunnat ges rätt att använda maktmedel genom vanlig lag endast när det varit fråga om ett sådant tillfälligt behov av utomstående hjälp som uppkommer i samband med en konkret tjänsteuppgift och som således har anknytning till en myndighet (RP 1/1998 rd, s. 178 - 179).

Grundlagsutskottet har emellertid i enskilda fall ansett det tillåtligt att ge andra än myndigheter rätt att tillgripa maktmedel i noggrant avgränsade utrymmen eller situationer där myndigheten har ett tillfälligt behov av utomstående hjälp (GrUU 48/2005 rd, s. 4/I, GrUU 49/2004 rd, s. 2 - 3, GrUU 20/2002 rd, s. 3/II).

Riksdagens grundlagsutskott har tagit ställning till förhållandet mellan verksamheten med kompletterande polispersonal och 124 § i grundlagen i sitt utlåtande GrUU 67/2010 rd. Utlåtandet gällde regeringens proposition RP 224/2010 rd med förslag till polislag och vissa lagar i samband med den. I regeringens proposition föreslogs att de som hör till den kompletterande personalen ska ha samma befogenheter som en polisman har enligt polislagen för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Den kompletterande polispersonalens rätt att använda maktmedel hade åter bestämts på samma grunder som rätten för utomstående som på en polisman begäran bistår denne att använda maktmedel. Förslaget motsvarade regleringen om kompletterande polispersonal i 1995 års polislag. Grundlagsutskottet framhöll i sitt utlåtande att bestämmelsen inte begränsade de rätt omfattande befogenheter som den kompletterande polispersonalen har i dagsläget och att polisens befogenheter är ganska omfattande. Dessutom påminde utskottet om regleringen i 124 § i grundlagen. Mot den här bakgrunden ansåg grundlagsutskottet att förslaget till reglering om den kompletterande polispersonalens befogenheter i regeringens proposition var så allmänt hållen att den var komplett oförenlig med grundlagens 124 §. Utskottet ansåg att en strykning av denna reglering var villkoret för att lagförslaget skulle kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Därför fick den kompletterande polispersonalen då endast motsvarande rätt att använda maktmedel som utomstående som bistår en polisman.

Grundlagsutskottet har också upprepade gånger bedömt förhållandet mellan lagstiftningen om den privata säkerhetsbranschen och grundlagens grundrättsbestämmelser och 124 § om överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter (se t.ex. GrUU 13/2010 rd, GrUU 10/2006 rd, GrUU 20/2002 rd och GrUU 28/2001 rd). Utskottet har ansett att väktares och ordningsvaktens uppgifter att upprätthålla ordning och säkerhet är utan vidare en sådan offentlig förvaltningsuppgift som avses i 124 § i grundlagen. Enligt utskottet kan tjänster för upprätthållande av ordning och säkerhet i sig behövas för att komplettera polisens och andra myndigheters verksamhet. Utskottet har å andra sidan betonat att ansvaret för den allmänna ordningen och säkerheten bör höra till polisen och andra myndigheter och därför bör ordningsvakter anställda hos bevakningsföretag och väktare bara ha en assisterande och kompletterande roll (GrUU 20/2002 rd, s. 2/II och GrUU 28/2001 rd, s. 5/I).

Enligt grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 45/2014 rd) innebär användning av maktmedel alltid en allvarlig kränkning av den vederbörande personens personliga integritet, som är tryggs för alla genom 7 § 1 mom. i grundlagen. Makt och medel som behövs får inte användas utan stöd av lagen. Det måste således finnas tillräckligt exakta bestämmelser i lag om rätten att använda maktmedel och maktmedelsredskap (se t.ex. GrUU 10/2006 rd, s. 4, GrUU 70/2002 rd, s. 5, GrUU 54/2001 rd, s. 5, GrUU 28/2001 rd, s. 3 - 4). Propositionen innehåller noggrann reglering om både godtagbara maktmedel och maktmedelsredskap. Reservpoliser måste få samma utbildning för användningen av maktmedel som polismännen.

När grundlagsutskottet godkände ordningsvaktens befogenheter i samband med allmänna sammankomster och offentliga tillställningar har utskottet tillmätt den omständigheten sär-

skild betydelse att ordningsvakternas befogenheter alltid utgör enskilda fall och således även är tidsmässigt avgränsade (GrUU 44/1998 rd, s. 3/I). När utskottet bedömt annan än fallspecifik lagstiftning om den privata säkerhetsbranschen har utskottet åter satt avgörande vikt vid att väktare och ordningsvakter i huvudsak har samma befogenheter som vilken privatperson som helst. Vid granskningen av vissa mer omfattande befogenheter har utskottet fäst uppmärksamhet vid att helhetsuppfattningen inte får bli att befogenheterna utgör särskilt väsentliga sätt att utöva makt, utan befogenheterna ska ligga så nära de rättigheter som en privatperson har som möjligt. I en konstitutionell bedömning har det då varit av avgörande betydelse vilket slag av befogenheter väktarna och ordningsvakterna har (GrUU 20/2002 rd, s. 4 - 5 och GrUU 28/2001 rd, s. 4 - 6).

Grundlagsutskottet behandlade inte särskilt frågan om utövning av offentlig makt i sitt betänkande om grundlagsreformen (GrUB 10/1998 rd). Utskottet har dock senare ansett att det är klart att grundlagen förhindrar privatisering av egentlig polisverksamhet (GrUU 28/2001 rd, s. 6/I).

Reservpoliserna ska enligt förslaget stå i tjänsteförhållande för viss tid till staten. Det som föreskrivs i 124 § i grundlagen saknar dock inte helt betydelse när man bedömer om systemet är ändamålsenligt i konstitutionellt hänseende.

Reservpolispersonalen tas i bruk genom beslut av statsrådet, varefter Polisstyrelsen utnämner reservpoliserna till tjänsteförhållande för viss tid och deras konstitutionella ställning bestäms således med stöd av statstjänstemannalagen. När de har utnämnts till tjänsteförhållande hos staten, kan de också i begränsad omfattning använda de befogenheter och maktmedel som behövs för att utföra uppgifterna. Reservpoliserna är inte polismän i sina tjänster utan bestämmelser om deras uppgifter, befogenheter, rättigheter och skyldigheter ingår i denna lag och i statsrådets förordning som utfärdas med stöd av denna lag. Reservpoliserna måste få tillräcklig utbildning för att utöva befogenheterna och de får inte utöva dem självständigt. Reservpolisernas befogenheter bestäms utifrån deras uppgifter och de kan utöva dem endast under polisens uppsikt. Anlitandet av reservpolispersonal ska dessutom vara av mycket tillfällig och begränsad karaktär, så reservpoliserna kan utöva befogenheterna när de är i tjänst utan att det uppstår några särskilda problem med avseende på grundlagen.

Störningar under normala förhållanden definieras särskilt i denna lag. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 22/2016) om extra repetitionsövningar vid störningar under normala förhållanden konstaterat att i motiveringen till regeringens proposition nämns som exempel hybridhot. Det ska vara fråga om ett exceptionellt förfarande, som ska användas endast när det inte är möjligt att upprätthålla säkerheten på annat sätt. Grundlagsutskottet anser att det inte finns någonting i regeringens proposition om extra repetitionsövningar (RP 44/2016) som pekar på att det vore fråga om undantagsförhållanden enligt 23 § i grundlagen och relaterad lagstiftning. Till den del propositionen leder till begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna handlar det således om att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna under normala förhållanden och ärendet bör inte bedömas i ljuset av 23 § i grundlagen.

Befogenheter under undantagsförhållanden

I propositionen föreslås befogenheter även för undantagsförhållanden samt försvarstillstånd. I den mån det är fråga om att utöva befogenheter under undantagsförhållanden, baserar sig bedömningen på 23 § i grundlagen. Enligt den kan det genom lag, eller genom en förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av ett sådant bemyndigande med exakt avgränsat tillämpningsområde som av särskilda skäl tagits in i lag, införas sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är förenliga med Finlands internationella förpliktelser avseende mänskliga rättigheter och som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat

RP 137/2018 rd

angrepp eller om det råder andra i lag angivna undantagsförhållanden som allvarligt hotar nationen.

Grundlagsutskottet har konstaterat att nämnda bestämmelse i grundlagen inte tillåter att det lagstiftas om avvikelser från grundlagen genom en vanlig lag annat än i fråga om undantag från bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 6/2009 rd). Inte heller tillfälliga undantag från dem får grunda sig på bestämmelser på lägre nivå än lag, utan de måste tillräckligt entydigt framgå direkt av lagen (RP 309/1993 rd, s. 76/II, se också GrUU 1/2000 rd, GrUU 57/2002 rd och GrUU 9/2007 rd, s. 11/II). Detta innebär enligt utskottet att kravet på bestämmelser i lag i 23 § i princip ställer samma, om än till följd av frågans karaktär inte lika begränsande krav på att lagstiftningsbehörigheten ska delegeras som de generella villkoren för att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna och 80 § 1 mom. i grundlagen.

För att bestämmelserna om befogenheter under undantagsförhållanden ska kunna börja tillämpas måste statsrådet på grundval av 6 § i förslaget till beredskapslag utfärda en särskild förordning, en så kallad ibruktagningsförordning. Ett villkor är att statsrådet i samverkan med presidenten konstaterar att det råder undantagsförhållanden i landet. Förordningen ska omedelbart föreläggas riksdagen. Riksdagen ska då besluta om förordningen fortfarande får gälla eller om den måste upphävas helt eller delvis och om den ska gälla den föreskrivna tiden eller en kortare tid. Förordningen får börja tillämpas när riksdagen har fattat beslutet och tillämpningen måste följa beslutet. I brådskande fall får statsrådet på grundval av 7 § i lagförslaget bestämma att bemyndigandebestämmelserna får tillämpas omedelbart. Också då måste förordningen omedelbart lämnas till riksdagen för behandling.

I propositionen föreslås att det föreskrivs om befogenheterna under undantagsförhållanden på lagnivå. I propositionen föreslås inga bestämmelser om befogenheter under undantagsförhållande som skulle avvika från dem under normala förhållanden. Skillnaden jämfört med befogenheterna under normala förhållanden är att under undantagsförhållanden kan polisbefogenheter utövas av personer som inte har fått fullständig grundläggande polisutbildning. Även under undantagsförhållanden får reservpoliserna utöva befogenheterna endast för att bistå en polisman och under dennes uppsikt. Under undantagsförhållanden ingriper man sålunda i princip inte i de grundläggande fri- och rättigheterna på ett sätt som skulle avvika från normala förhållanden.

Propositionen har ingen inverkan på beslut om undantagsförhållanden eller beslut om ibruktagande av de avvikande befogenheter som föreskrivs i beredskapslagen.

Riksdagens budgetmakt

Under undantagsförhållanden tillämpas regeringens proposition till riksdagen med förslag till tilläggsbudget enligt 88 § i förslaget till beredskapslag redan innan riksdagen har beslutat om tilläggsbudgeten, förutsatt att riksdagen ger sitt samtycke. Den generella principen i 3 § 1 mom. i grundlagen är att det är riksdagen som beslutar om statsfinanserna. Bestämmelsen refererar särskilt till 83 § 1 mom. i grundlagen där det sägs att riksdagen för ett finansår i sänder beslutar om statsbudgeten som publiceras i Finlands författningssamling. I 5 mom. sägs det vidare att regeringens budgetproposition iakttas tillfälligt som budget enligt vad riksdagen bestämmer, om statsbudgeten försenas och publiceras först under det nya finansåret. På grundval av 86 § i grundlagen kan regeringen överlämna en tilläggsbudget till riksdagen om det finns motiverat behov att ändra statsbudgeten. Grundlagen säger ingenting om att bestämmelserna om behandlingen av statsbudgeten ska tillämpas på tilläggsbudgetar. I 59 § 6 mom. i riksdagens arbetsordning sägs det att det som föreskrivs om behandlingen av budgetpropositionen ska tillämpas vid behandlingen av en tilläggsbudgetproposition.

Beträffande riksdagens budgetmakt konstaterar grundlagsutskottet i sitt utlåtande (GrUU 6/2009 rd) att bestämmelsen är bara tillämplig vid de allvarliga undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen och strider enligt utskottet inte mot grundlagsbestämmelserna om statsfinanserna eller den allmänna principen för fördelningen av statliga uppdrag i 3 § 1 mom. i grundlagen, eftersom det krävs riksdagens samtycke för att en tilläggsbudget ska kunna tillämpas. Trots det anser utskottet att riksdagens arbetsordning bör ändras.

Behandling av personuppgifter

Enligt 10 § i grundlagen har var och en rätt till skydd för privatlivet. Enligt 1 mom. är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Dessutom utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Enligt grundlagsutskottets praxis begränsas lagstiftarens spelrum inte bara av denna bestämmelse utan också av att skyddet för personuppgifter delvis omfattas av skyddet för privatlivet som tryggas i samma moment. Det är på det hela taget fråga om att lagstiftaren måste trygga denna rätt på ett sätt som kan anses vara acceptabelt med tanke på den helhet som grundrättsystemet utgör.

Grundlagsutskottet har i sin tolkningspraxis ansett att det med tanke på skyddet för personuppgifter är viktigt att reglera åtminstone registreringens syfte. Grundlagsutskottet har dessutom i sin tolkningspraxis ansett att det med tanke på skyddet av personuppgifter är viktigt att reglera innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet uppgifternas tillförlitlighet och bevaringstiden för uppgifterna i personregistren samt den registrerades rättsskydd. Kravet på lagbestämmelser gäller också möjligheten att utlämna personuppgifter med hjälp av en teknisk anslutning. Det måste dessutom föreskrivas genom lag om möjligheten att sammanställa registeruppgifter (GrUU 17/2007 rd, s. 3 och GrUU 30/2005 rd, s. 4). Regleringen av behandlingen av personuppgifter på lagnivå ska dessutom vara heltäckande, exakt och noggrant avgränsad.

Den gällande personuppgiftslagen tillsammans med offentlighetslagen har ansetts uppfylla de krav som grundlagsutskottet ställt på lagstiftningen om skydd för personuppgifter. Grundlagsutskottet har i sin färskta praxis ansett att det inte finns något hinder för att kraven på räckvidd för, exakthet hos och noggrann avgränsning av bestämmelser om skyddet för personuppgifter kan uppfyllas genom en allmän unionsförordning eller genom en allmän nationell lag (GrUU 38/2016 rd, s. 4, GrUU 5/2017 rd, s. 9, GrUU 1/2018 rd och GrUU 2/2018 rd).

I enligt med EU:s dataskyddslagstiftning får personuppgifter inte behandlas i större utsträckning än vad som är nödvändigt och att inga onödiga personuppgifter får behandlas (proportionalitetsprincipen). Personuppgifter ska också i regel behandlas för endast det lagstadgade ändamål som de har insamlats för (principen om ändamålsbundenhet). Grundlagsutskottet har betonat behovet av att säkerställa att principen om ändamålsbundenhet iakttas när personuppgifter behandlas (GrUU 20/2016 rd, GrUU 13/2016 rd, GrUU 21/2012 rd, GrUU 47/2010 rd och GrUU 25/2009 rd). Proportionalitetsprincipen och principen om ändamålsbundenhet kan anses uppfylla grundrättsregleringens krav på att skyddet för den registrerades privatliv begränsas endast i den utsträckning som är nödvändig och proportionell i förhållande till det eftersträfvade målen.

I förslaget ingår reglering som är av betydelse för skyddet för privatlivet och personuppgifter, som tryggas i 10 § i grundlagen. Det kan påpekas att den allmänna regleringen om behandling av personuppgifter följer direkt av EU:s allmänna dataskyddsförordning. Den föreslagna regleringen kompletterar och preciserar dataskyddsförordningen och den föreslagna dataskyddslagen till den del som det ska föreskrivas genom lag om myndigheters behandling av personuppgifter. Regleringen uppfyller de krav som föreskrivs i grundlagen och som anammats i tolkningspraxis.

RP 137/2018 rd

Regeringen anser att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men anser att det vore motiverat att begära grundlagsutskottets utlåtande i saken.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om reservpolisler

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om reservpolispersonal som bistår polisen och står under polisens direkta uppsikt och vars syfte är att främja polisens beredskap att trygga polisens funktionsförmåga vid störningar under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden och försvarstillstånd. Reservpolispersonal kan tas i bruk på det sätt som föreskrivs i denna lag.

2 §

Anlitande av reservpolispersonal

Om det behövs vid störningar under normala förhållanden, undantagsförhållanden enligt beredskapslagen (1552/2011) eller försvarstillstånd enligt lagen om försvarstillstånd (1083/1991) kan statsrådet besluta att polispersonalen ska kompletteras med reservpolispersonal. Statsrådet kan i sitt beslut ange tidsmässiga, geografiska eller andra begränsningar för anlitandet av reservpolispersonal.

Med störningar under normala förhållanden avses sådana exceptionella tillfälliga situationer där det inte är möjligt att upprätthålla allmän ordning och säkerhet med polisens befintliga resurser.

Statsrådet ska återta sitt beslut när reservpolispersonal inte längre behövs i situationer som avses i 1 mom.

3 §

Behörighetsvillkor för reservpolisler

Som reservpolis kan den antas som uppfyller de allmänna behörighetsvillkoren i 6 och 8 § i statstjänstemannalagen (750/1994), som till sina personliga egenskaper lämpar sig för uppgiften, som med godkänt resultat har genomgått den utbildning som uppgiften förutsätter och som, i den förbindelse som han eller hon ingått med Polisstyrelsen, har förbundit sig att sköta uppgiften.

Innan en person antas till reservpolisutbildningen ska Polisstyrelsen inhämta en i säkerhetsutredningslagen (726/2014) avsedd normal säkerhetsutredning om den som ansökt om att bli reservpolis.

RP 137/2018 rd

4 §

Reservpolisers uppgifter vid störningar under normala förhållanden

Vid störningar under normala förhållanden ska en reservpolis upprätthålla allmän ordning och säkerhet under allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster (530/1999), reglera trafiken, utföra säkerhetskontroller, bevaka avspärrade områden samt transportera och bevaka personer som gripits.

Reservpoliser kan dessutom sköta sådana andra uppgifter som stöder polisens verksamhet där polisbefogenheter inte utövas.

5 §

Reservpolisers uppgifter under undantagsförhållanden och försvarstillstånd

Under undantagsförhållanden eller försvarstillstånd ska en reservpolis utföra alla polisuppgifter.

6 §

Befogenheter och skyldigheter

Vid störningar under normala förhållanden får en reservpolis använda de polisbefogenheter som är nödvändiga för utförandet av uppdraget i fråga och som han eller hon har fått utbildning för. Bestämmelser om befogenheter finns i 2 kap. 1 §, 2 § 1 och 3 mom., 3 § 1 mom., 5 § 1 mom., 6 och 7 §, 10 § 1 mom., 11–14 §, 18 och 20 § samt 3 kap. i polislagen (872/2011).

Under undantagsförhållanden och försvarstillstånd har reservpoliser rätt att använda alla polisbefogenheter som är nödvändiga för att utföra reservpolisuppgifter och som han eller hon har fått utbildning för.

En reservpolis får använda befogenheterna endast för att bistå en polisman och under dennes direkta uppsikt. En reservpolis ska dessutom följa de order, föreskrifter och anvisningar som den polisman som förordnats till hans eller hennes förman ger.

På reservpoliser tillämpas dessutom vad som i 1, 7 och 8 kap. i polislagen föreskrivs om polisens skyldigheter.

7 §

Rätt att använda maktmedel

En reservpolis som utför ett uppdrag vid störningar under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden och försvarstillstånd får använda sådana maktmedel som är nödvändiga för utförandet av uppdraget i fråga och kan anses försvarliga för att avlägsna en person från en plats, hindra att en frihetsberövad flyr, avlägsna ett hinder eller förhindra ett överhängande brott eller någon annan farlig gärning eller händelse. Maktmedlens försvarlighet ska bedömas utifrån hur viktigt och brådsående uppdraget är, motståndets farlighet och vilka resurser som står till förfogande samt utifrån övriga omständigheter som är relevanta för en helhetsbedömning av situationen.

Bestämmelser om straffrihetsgrunder och lindring av straffansvar vid överdriven användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889).

Maktmedelsredskap som är tillåtna för reservpoliser är gasspray som avses i 11 § i skjutvapenlagen (1/1998), elpistoler, handbojor, högst 70 centimeter långa batonger och teleskopbatonger.

RP 137/2018 rd

På tillåtna maktmedelsredskap och bärande av dem samt på den utbildning som krävs för att använda maktmedelsredskap och maktmedel tillämpas vad som föreskrivs i polislagen eller med stöd av den.

I fråga om beredskap för och varning om användning av maktmedel iakttas 2 kap. 18 § i polislagen.

8 §

Användning av skjutvapen

Reservpoliser har rätt att under undantagsförhållanden och försvarstillstånd använda skjutvapen på det sätt som anges i 2 kap. 19 § i polislagen.

9 §

Personkort, uniform och utrustning

En reservpolis har ett personkort som fastställts av Polisstyrelsen. Personkortet ska medföras vid tjänstgöring och visas upp vid behov eller på begäran, om det är möjligt utan att äventyra tjänsteuppdraget.

En reservpolis är skyldig att bära uniform i tjänstgöring, då uppdragets art eller karaktär förutsätter detta. När en reservpolis bär uniform ska reservpolisens ställning anges på klädseln.

Staten förser varje reservpolis med sådana skydds- och maktmedelsredskap som uppgifterna förutsätter. En reservpolis får i sina uppdrag inte använda andra maktmedelsredskap än sådana som reservpolisen har fått utbildning att använda.

10 §

Utbildning för reservpolispersonal

Reservpoliser ska med godkänt resultat genomgå utbildning enligt en utbildningsplan som uppfyller de krav som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Polisstyrelsen kallar reservpolispersonalen till den utbildning som uppdraget förutsätter och till annan utbildning som utbildningsplanen förutsätter.

När den som hör till reserven har fått kallelse ska han eller hon delta i utbildning eller övningar som utbildningsplanen förutsätter, om detta är möjligt utan att de förpliktelser som hänför sig till hans eller hennes arbets- eller tjänsteförhållande blir lidande eller utan att deltagandet vållar honom eller henne andra oskäligen olägenheter.

11 §

Hävande av förbindelse

En i 3 § avsedd förbindelse som en reservpolis ingått kan hävas genom ett skriftligt meddelande från den berörda personen eller Polisstyrelsen.

Den berörda personen får dock inte häva förbindelsen under försvarstillstånd enligt lagen om försvarstillstånd, om avsikten med hävandet av förbindelsen är att undgå skyldigheter enligt lagen om försvarstillstånd eller värnpliktslagen (1438/2007).

RP 137/2018 rd

12 §

Utnämmande av reservpolisier till tjänsteförhållande

När villkoren enligt 2 § är uppfyllda kan den som hör till reservpolispersonalen utnämnas till ett i 9 § 1 mom. i statstjänstemannalagen avsett tjänsteförhållande för viss tid, varvid anställningsvillkoren omfattas av vad som föreskrivs om statstjänstemän.

Den som är statsanställd ska beviljas oavlönad tjänstledighet eller befrielse från arbetet för den tid ett anställningsförhållande som avses i 1 mom. varar.

Ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande som den som utnämns till ett anställningsförhållande enligt 1 mom. innehar vid utnämningstidpunkten får inte avslutas av arbetsgivaren på grund av anställningsförhållandet eller sägas upp av arbetsgivaren medan anställningsförhållandet varar.

På en persons rätt att efter att ett anställningsförhållande enligt denna lag har avslutats eller avbrutits återgå till sitt tidigare arbete tillämpas 4 § i lagen om fortbestånd av arbetsavtals- och tjänsteförhållandet för den som fullgör skyldighet att försvara landet (305/2009).

13 §

Avslutande av anställningsförhållande

Utöver vad som i statstjänstemannalagen föreskrivs om avslutande av tjänsteförhållande, får ett anställningsförhållande enligt denna lag sägas upp, om i 2 § föreskrivna förutsättningar för att fortsätta anställningsförhållandet inte längre föreligger.

14 §

Reservpolisregister

För anlitande av personal för i denna lag avsedda reservpolisuppgifter för Polisstyrelsen ett register över reservpolispersonalen (*reservpolisregistret*). På de uppgifter som förs in i reservpolisregistret tillämpas vad som 4 § i matrikellagen (1010/1989) föreskrivs om vilka uppgifter som ska föras in i matrikeln.

Trots sekretessbestämmelserna får personuppgifter utlämnas till Försvarsmakten för förordnande av värnpliktiga till utbildning och uppdrag samt för organisering av tjänstgöringen.

Uppgifterna om en person ska avföras ur reservpolisregistret senast två år efter det att den förbindelse som personen ingått med Polisstyrelsen har hävts.

På personuppgifterna om en person som står eller har stått i anställningsförhållande till staten enligt denna lag tillämpas lagstiftningen om statliga anställningsförhållanden.

15 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om reservpolispersonalens utrustning, utbildning och utbildningens motsvarighet, lämplighet för uppdraget, personkort och kallande i tjänst samt om villkoren i förbindelsen och de förfaranden som gäller förbindelsen utfärdas genom förordning av statsrådet.

RP 137/2018 rd

16 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

2.

Lag

om ändring av 1 kap. 10 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 1 kap. 10 § 3 mom. som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

10 §

Uniform

Polisuniform och polisiära beklädnadsartiklar får inte användas av andra än polismän. Ingen får heller använda en dräkt eller beklädnadsartikel som på ett förvillande sätt påminner om en sådan uniform eller beklädnadsartikel så att användaren kan förväxlas med en polisman. Vad som föreskrivs ovan i detta moment gäller dock inte i 1 mom. nämnda överväktares eller väktares eller reservpolisers rätt att använda föreskrivna uniformer eller beklädnadsartiklar.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag

om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i statstjänstemannalagen (750/1994) 3 kap. 7 § 1 mom. 7 punkten, sådan den lyder i lag 948/2017, som följer:

7 §

Till följande tjänster kan endast finska medborgare utnämnas:

---

7) tjänsterna som chef eller direktör som är direkt underställd en verkschef inom inrikesministeriets ansvarsområde, polismanstjänster enligt polislagen (872/2011), andra tjänster vid skyddspolisen än polismanstjänster, sådana tjänster inom polisförvaltningen vars uppgifter omfattar att annat än tillfälligt hantera klassificerade handlingar på skyddsnivå I eller II, gränsbevakningsväsendets tjänster samt reservpolisers tjänsteförhållanden för viss tid enligt lagen om reservpoliser (xx/20xx),

---

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 1 kap. 17 § 1 mom. 14 punkten, sådan den lyder i lag
689/2013, och
fogas till 1 kap. 17 § 1 mom. en ny 15 punkt som följer:

17 §

Denna lag gäller inte

---

14) utförelse av föremål som omfattas av tillämpningsområdet för och transitering som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition (*vapenexportförordningen*),

15) skjututbildning och skjutövningar för reservpoliser, som ordnas av polisen och som genomförs med skjutvapen som ägs av staten under ledning och uppsikt av en polisman.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av 98 § i beredskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i beredskapslagen (1552/2011) 14 kap. 98 § 1 mom. 4 punkten som följer

98 §

Begränsningar i fråga om arbetsförordnanden

Ett arbetsförordnande får inte ges den som

4) på förhand har reserverats för befolkningsskyddsuppgifter eller reservpolisuppgifter.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

6.

Lag

om upphävande av 15 b § i polisförvaltningslagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs 15 b § i polisförvaltningslagen (110/1992), sådan paragrafen lyder i lagarna 873/2011 och 1096/2015.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 20 september 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Inrikesminister Kai Mykkänen

2.

Lag

om ändring av 1 kap. 10 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 1 kap. 10 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 kap.

Allmänna bestämmelser

Allmänna bestämmelser

10 §

10 §

Uniform

Uniform

Polisuniform och polisiära beklädnadsartiklar får inte användas av andra än polismän. Ingen får heller använda en dräkt eller beklädnadsartikel som på ett förvillande sätt påminner om en sådan uniform eller beklädnadsartikel så att användaren kan förväxlas med en polisman. Vad som föreskrivs ovan i detta moment gäller dock inte i 1 mom. nämnda överväktares eller väktares eller kompletterande polispersonals rätt att använda föreskrivna uniformer eller beklädnadsartiklar.

Polisuniform och polisiära beklädnadsartiklar får inte användas av andra än polismän. Ingen får heller använda en dräkt eller beklädnadsartikel som på ett förvillande sätt påminner om en sådan uniform eller beklädnadsartikel så att användaren kan förväxlas med en polisman. Vad som föreskrivs ovan i detta moment gäller dock inte i 1 mom. nämnda överväktares eller väktares eller *reservpolisers* rätt att använda föreskrivna uniformer eller beklädnadsartiklar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i statstjänstemannalagen (750/1994) 3 kap. 7 § 1 mom. 7 punkten som följer:

Gällande lydelse

7 §

Till följande tjänster kan endast finska medborgare utnännas:

7) tjänsterna som chef eller direktör som är direkt underställd en verkschef inom inrikesministeriets ansvarsområde, polismans-tjänster enligt polislagen (872/2011), andra tjänster vid skyddspolisen än polismanstjänster, sådana tjänster inom polisförvaltningen vars uppgifter omfattar att annat än tillfälligt hantera klassificerade handlingar på skyddsnivå I eller II, samt gränsbevakningsväsendets tjänster,

Föreslagen lydelse

7 §

Till följande tjänster kan endast finska medborgare utnännas:

7) tjänsterna som chef eller direktör som är direkt underställd en verkschef inom inrikesministeriets ansvarsområde, polismans-tjänster enligt polislagen (872/2011), andra tjänster vid skyddspolisen än polismanstjänster, sådana tjänster inom polisförvaltningen vars uppgifter omfattar att annat än tillfälligt hantera klassificerade handlingar på skyddsnivå I eller II, gränsbevakningsväsendets tjänster *samt reservpolisers tjänsteförhållanden för viss tid enligt lagen om reservpoliser (xx/20xx)*,

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 1 kap. 17 § 1 mom. 14 punkten, sådan den lyder i lag 689/2013, och
fogas till 1 kap. 17 § 1 mom. en ny 15 punkt som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Denna lag gäller inte

14) utförsel av föremål som omfattas av tillämpningsområdet för och transitering som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition (*vapenexportförordningen*).

17 §

Denna lag gäller inte

14) utförsel av föremål som omfattas av tillämpningsområdet för och transitering som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition (*vapenexportförordningen*),

15) *skjututbildning och skjutövningar för reservpoliser, som ordnas av polisen och som genomförs med skjutvapen som ägs av staten under ledning och uppsikt av en polisman.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 98 § i beredskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i beredskapslagen (1552/2011) 14 kap. 98 § 1 mom. 4 punkten som följer

Gällande lydelse

98 §

*Begränsningar i fråga om arbetsförordnan-
den*

Ett arbetsförordnande får inte ges den som

4) på förhand har reserverats för befolk-
ningsskyddsuppgifter eller kompletterande
polisuppgifter.

Föreslagen lydelse

98 §

*Begränsningar i fråga om arbetsförordnan-
den*

Ett arbetsförordnande får inte ges den som

4) på förhand har reserverats för befolk-
ningsskyddsuppgifter eller *reserv*polisuppgif-
ter.

Denna lag träder i kraft den   20 .